

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGICKÁ

SPECIFIKA ADAPTAČNÍHO PROCESU U STUDENTŮ CIZINCŮ
V PROSTŘEDÍ ČESKÉ STŘEDNÍ ŠKOLY V KARLOVARSKÉM KRAJI
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Sylvie Poorová
Učitelství odborného výcviku a praktického vyučování
léta studia (2009–2012)

Vedoucí práce: *Mgr. Markéta Zachová*

Plzeň, 20. květen 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 20. května 2012

.....
vlastnoruční podpis

Srdečně děkuji paní Mgr. Markétě Zachové za cenné rady,
odborné vedení a její trpělivost.

Plzeň, 20. května 2012

.....
vlastnoruční podpis

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

„Cizinci zde s námi žijí a budou žít – to je skutečnost, nikoliv volba. Otázka tedy není, zda si přejeme, aby k nám cizinci přicházeli, ale jaká bude podoba našeho vzájemného soužití, jak přispějeme k jejich začlenění do společnosti v ČR a na kolik dokážeme ocenit jejich přínos.“ (Šišková, 2008, s. 77)

OBSAH

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 SOCIOKULTURNÍ ODLIŠNOST.....	9
1.1 FAKTORY, KTERÉ PŘISPÍVAJÍ K SOCIOKULTURNÍM ODLIŠNOSTEM.....	9
1.1.1 Odlišnosti v hodnotách.....	9
1.1.2 Odlišnosti v sociální percepci.....	10
1.1.3 Předsudky a stereotypy.....	11
1.1.4 Xenofobie a rasismus.....	11
1.1.5 Odlišnosti neverbální komunikace.....	12
1.1.6 Jazyková bariéra.....	14
1.1.7 Rodina a odlišná výchova.....	15
2 ADAPTAČNÍ PROCES CIZINCŮ DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI.....	17
2.1 VYROVNÁNÍ SE S NOVÝM KULTURNÍM PROSTŘEDÍM.....	17
2.2 PŮSOBNÍ NOVÉ KULTURY NA OSOBNOST ČLOVĚKA.....	18
2.3 INTEGRACE DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO PROSTŘEDÍ MAJORITNÍ ŠKOLY.....	19
3 ADOLESCENCE A STŘEDNÍ ŠKOLA.....	21
3.1 ADOLESCENCE.....	21
3.2 PŮSOBNÍ RODINY.....	21
3.3 PŮSOBNÍ VRSTEVNICKÉ SKUPINY, PARTY.....	22
3.4 PŮSOBNÍ ŠKOLY.....	22
3.5 STUDIUM CIZINCŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH V ČR.....	23
4 MIGRACE CIZINCŮ DO ČR.....	25
4.1 RUSOVÉ A JEJICH VLAST.....	25
4.1.1 Základní údaje o Rusku.....	25
4.1.2 Rusové v ČR.....	26
4.1.3 Charakteristika ruské menšiny v ČR.....	26
4.2 VIETNAMCI A JEJICH VLAST.....	27
4.2.1 Základní údaje o Vietnamu.....	27
4.2.2 Vietnamci v ČR.....	27
4.2.3 Charakteristika Vietnamců.....	28
4.2.4 Některé odlišné vietnamské zvyky.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	31
5.1 CÍL VÝZKUMU.....	31
5.2 INFORMACE O ÚČASTNÍCÍCH ŠETŘENÍ.....	31
5.3 DRUHY A METODY VÝZKUMU.....	31
5.3.1 Případová studie (case study).....	31
5.3.2 Rozhovor.....	32
5.4 REALIZACE.....	33
5.4.1 Kazuistiky studentů ruské národnosti.....	33
5.4.2 Kazuistiky studentů vietnamské národnosti.....	38
5.4.3 Rozhovor s Mgr. Hanou Švejstilovou.....	42
ZÁVĚR.....	45
RESUMÉ.....	46
POUŽITÉ ZDROJE.....	47
LITERATURA.....	47

ELEKTRONICKÉ ZDROJE	48
PŘÍLOHY	I
PŘÍLOHA Č. 1	I
PŘÍLOHA Č. 2	I
PŘÍLOHA Č. 3	II
PŘÍLOHA Č. 4	III

ÚVOD

Dnešní doba je příznivá pro multikulturalitu. Pokud se vám nelíbí ve vaší rodné zemi, není problém vybrat si zemi pro vás příjemnější a jednoduše potom co vyřídíte náležité papíry, se odstěhovat. V nové zemi můžete začít nový život. Jak jednoduché toto sžívání bude, záleží na mnoha faktorech, na národnosti, jak dobře umíte jazyk, jak jste finančně vybaveni, na politické situaci v dané zemi apod.

V této bakalářské práci jsou popsány dva naprosto odlišné národy, jejichž příslušníci migrují do České Republiky. Jedním národem jsou Rusové, z valné většiny bohatí podnikatelé, kteří zde hledají konkrétní služby, komfort a případně vzdělání, které se jim v jejich zemi nedostává.

Dalším národem jsou Vietnamci, kteří migrují do České Republiky, protože se jim zdá ekonomicky výhodnější než jejich vlastní země. V devadesátých letech dvacátého století sem přicházela generace Vietnamců, která si chtěla přijít na velké peníze a pak se opět vrátit do své rodné vlasti. Poněvadž zde začali zakládat rodiny, následující generace začala brát Českou Republiku jako svou rodnou vlast a o návrat do Vietnamu nestojí a není tajemstvím, že díky pracovitosti a pílí, která je tomuto národu vlastní, se možná nová generace Vietnamců stane elitou českého národa.

Potomci obou těchto národů se musejí začlenit do školního kolektivu a socializovat se, ať už tady chtějí žít dobrovolně či jen z vůle rodičů. Někteří se rozhodli pro Českou Republiku jako svou vlast. Proto jsem se rozhodla zjistit, jakým způsobem je vnímají spolužáci, učitelé, jak oni sami vnímají své české přátele a jak je složité jejich začleňování mezi vrstevníky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIOKULTURNÍ ODLIŠNOST

Sociokulturní odlišnost je pojem těžko definovatelný, v podstatě se týká odlišností v určitých kulturách či sociálních skupinách, avšak tím čím se liší jedna kultura či skupina od druhé, v tom samém se můžou zase další kultury či skupiny shodovat. Problém nastává, pokud se minorita příliš liší svými kulturními tradicemi či normami od majority, do které se chce například začlenit.

„V důsledku globalizace dochází k prolínání různých kultur a společnost získává multikulturní ráz. Psychology však zajímá ani ne tak dopad na společnost, jako spíše na jedince a jeho vnitřní svět. Jak se dokáže adaptovat v cizím prostředí, jak se dokáže s novou situací vypořádat, jaké musí mít osobnostní rysy a schopnosti, aby se prosadil v cizím prostředí, to vše jsou otázky, které si dnes klademe.“ (Morgensternová, Šulová, 2007, s. 9).

Členové menšin, kteří žijí na našem území, od nás nejsou příliš odlišní z vnějšího pohledu. Avšak uvědomujeme si, že ne vždy se naše česká majorita chová stejně jako minorita cizinců. Pociťujeme to obzvlášť ve chvílích, kdy naše odlišné komunikační styly na sebe naráží, proto nemůžeme chování redukovat pouze na komunikaci. Při pohledu z lingvistického hlediska ji lze definovat jako vysílání a přijímání vzkazů. Pokud se ten kdo vysílá vzkaz, nedokáže dostatečně dobře vyjádřit, popřípadě používá nevhodná slova či gesta, může si přijímající jeho vzkaz vysvětlit mylně. Může dojít i k velkému nedorozumění, případně ke konfliktu, který narušuje harmonické soužití. Protože všichni nemáme stejnou minulost, kulturu, tradice a zkušenosti, není náš komunikační proces tak snadný. Každý z nás má jiná očekávání, jiné zkušenosti, představy, hodnoty apod., proto nemůžeme shodně přijímat informace v komunikaci (Šišková, 2001).

1.1 FAKTORY, KTERÉ PŘÍSPÍVAJÍ K SOCIOKULTURNÍM ODLIŠNOSTEM

Je mnoho faktorů, které spojují či naopak rozdělují více, či méně odlišné skupiny. Vymežíme si ty, které mohou sociokulturní odlišnost nejvíce ovlivnit.

1.1.1 ODLIŠNOSTI V HODNOTÁCH

„Hodnoty jsou jak psychologickým, tak sociologickým pojmem, ale jejich podstata je psychologická: jsou to vztahy lidí k objektům (věcem, symbolům, jiným lidem atd.), které se formují v subjektech v procesu socializace. Hodnotové systémy jsou kulturně variabilní,

tj. mezi jednotlivými etnickými skupinami, národy apod. se více či méně odlišují. “ (Průcha, 2010, s. 28).

Každý člověk přijímá své hodnoty v socializačním procesu, tudíž se jim učí od malička. Mohou to být názory našich rodičů, prarodičů, přátel, společnosti, kterých si ceníme a díky kterým si určujeme co je a není správné, co považujeme za pravdu, jaká je naše kultura, společnost, jaké máme tradice a také náboženství. Hodnotový systém určuje kritéria, podle kterých každý z nás žije. Pokud porušíme hodnoty dané společnosti, následuje sankce. Když se setkáme s člověkem, který má rozdílný hodnotový vzorec chování než my, může nastat konflikt. Jestliže považujeme hodnoty druhého za hrozbu pro nás, naše okolí či naši společnost, vyvolá to u nás emotivní reakce a komunikace se stane velice složitou.

Historie, životní podmínky, tradice, hodnoty, zkušenosti bývají často u různých národů odlišné, hodnoty české majority se proto neshodují s hodnotami národnostních minorit a etnických skupin migrantů a cizinců. Pokud spolu žijí skupiny lidí s odlišnými vzorci chování, může dojít ke komplikovanému soužití a následně k tomu, že majorita začne po minoritě vyžadovat přizpůsobení se hodnotám většiny. Přijmout nové hodnoty znamená vzdát se původních. Je otázkou, zda je to vůbec možné, když k nim byl jedinec veden od dětství a zda potom neztratí svou původní identitu (Šišková, 2001).

1.1.2 ODLIŠNOSTI V SOCIÁLNÍ PERCEPCI

Podle Šiškové (2001) je vnímání, neboli percepce důležitý faktor, který ovlivňuje komunikaci. Jednu situaci, zážitek, věc může každý z nás vnímat naprosto odlišně a přesto každý může mít svou pravdu. Je důležité si uvědomit, že náš názor není ten jediný správný a to se týká čehokoliv. To jak vnímáme ostatní lidi, situace, věci a zážitky určují naše zkušenosti, dostupné informace, hodnotový systém apod., ale většinou si již neuvědomujeme, že naše vidění není to jediné správné a že druhý člověk se může na danou věc dívat úplně odlišně. Neměli bychom druhého, za jeho rozdílné názory okamžitě odsoudit, ale podívat se na ně očima našeho partnera a o názorech si pohovořit, pak by nemuselo docházet k zbytečným konfliktům, či nedorozuměním.

Vnímání je subjektivní pocit na námi vnímanou věc, situaci apod. a proto bychom si měli uvědomit, že dva lidé vnímají jednu a tu samou věc odlišně. Pokud nemáme dostatečně vyvinuté vnímání a nedokážeme být tolerantní vůči druhým, nikdy nebudeme schopni se zbavit předsudků či stereotypů.

1.1.3 PŘEDSUDBY A STEREOTYPY

„Stereotypy a předsudky mají stejnou psychologickou podstatu: Jsou to představy, názory a postoje, které určití jednotlivci či skupiny osob zaujímají k jiným skupinám nebo k sobě samým (autostereotypy). Tyto názory a postoje jsou relativně stabilní, jsou přenášeny mezi generacemi a jsou obtížně změnitelné.“ (Průcha, 2010, s. 67).

Pokud máme předsudky, kterými nikomu neškodíme a neprojevujeme je v našem chování, je to v pořádku, avšak pokud je promítáme do našeho chování, může začít docházet k diskriminaci až fyzickým konfliktům. Někteří jedinci inklinují k předsudkům více než ostatní, značný podíl na tomto jevu má jistě výchova v dětství a to zda byli rodiči přijímání a milování a zda si vytvořili zdravé sebepojetí.

V případě stereotypizace máme tendenci připisovat druhým charakterové rysy na základě začlenění do určité skupiny a nevíme si toho, jaký člověk ve skutečnosti je (Morgensternová, Šulová, 2007).

Předsudky nás většinou vedou k takovým názorům, které nemáme nikterak podložené. Na základě zkušeností s podobnými jedinci vyvozujeme závěry, které již předem očekáváme. Mnohé předsudky sdílí široký okruh lidí, který si neuvědomuje, že jsou to pouze generalizované informace a právě tak se vytvářejí stereotypy.

Generalizace nám na jedné straně může pomoci v dnešním světě plném nových informací, na druhé straně může velmi uškodit, pokud začneme někoho hodnotit na základě jedné vlastnosti, např. barvy kůže. Pokud někoho odsoudíme nebo ho dokonce pokládáme za méněcenného pro barvu jeho kůže nebo jiné odlišnosti, můžeme mu tím ublížit a proto je generalizace velmi nebezpečným jevem (Šišková, 2001).

Podle Šiškové (2008) jsou předsudky nejdůležitějším zdrojem nedůvěry ke všemu cizímu. Lidé si právě skrz předsudky formují vlastní názor na věci, které se liší od jejich běžného vidění okolního světa. „*Jakmile je lidem něco nějak cizí, otvírá se možnost pro vznik postoje, jehož jádrem je nedůvěra k odlišnostem, odchylkám a který se označuje jako xenofobie.*“ (Šišková, 2008, s. 10). Pokud se do této situace dostanou lidé, kteří se opravdu fyziognomicky liší, xenofobie se stává rasismem.

1.1.4 XENOFOBIE A RASISMUS

„Slovo *xenofobie* pochází z řeckého slova *xénos* (příchozí) a *fóbos* (úzkost). Vyjadřuje strach z toho, kdo přichází z ciziny, z něčeho cizího, co stojí mimo vlastní

sociální útvar. Xenofobie je základem různých nenávistných ideologií, jako je rasismus, šovinismus, nacionalismus, fašismus apod. Je také nejnižší položenou základnou problémů minorit a jejich napětí vůči většinové společnosti, pramení z ní pronásledování cizinců a stojí v pozadí vytváření segregovaného území. “ (Šišková, 2008, s. 12).

Xenofobie nepramení pouze z rysů kultury, ale má s největší pravděpodobností biologický základ. Člověk pochází z malých skupin, a proto pro něj bylo z hlediska přežití velmi výhodné orientovat altruistické chování pouze na členy své skupiny a vůči ostatním skupinám být ostražitý a lhostejný. Ovšem v dnešním globalizovaném světě je toto chování nevhodné až odpudivé (Leontiyeva, Vávra, 2009).

Je mnoho definic rasismu, některé mají i nevědecký obsah, jsou v nich obsažené emocionální a ideologické postoje. Pokud budeme vycházet z vědeckého hlediska, lze rasismu definovat takto: „ *DEF (31) Příslušníci každé rasové skupiny vnímají a uvědomují si specifické vlastnosti skupiny a odlišnosti ve vlastnostech jiných rasových skupin. Toto historické dlouholeté vnímání rasových odlišností vedlo k vytvoření poměrně stabilních sociálněpsychologických stereotypů a postojů. Je to přirozený, a nikoliv pouze negativní jev. Rasismus je souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje pouhé vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiné rasy, jež se projevují v diskriminaci, v agresivním chování.* “ (Průcha, 2010, s. 64).

Podle Šiškové (2008) je rasismus ideologie, která vychází ze strachu z cizího a tím tvoří ideologickou nadstavbu. Tato ideologie předpokládá, že lidé si nejsou duševně a fyzicky rovni. Teorie ras vychází z představy, že lidé byli původně rozděleni na vyšší a nižší rasy, vyšší rasy byly nositeli civilizace, pokroku a vlády, zatímco nižší rasy byly charakterizovány neschopností kulturní tvořivosti a bylo třeba je vést. Rasismus se v historii stal ideologickým základem pro agresivní chování, ovládání a vykořisťování.

1.1.5 ODLIŠNOSTI NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE

Projev člověka je ovlivněn ze 7% slovy (verbální komunikace), z 38% paralingvistických aspektů (např. tón hlasu), z 55% řečí těla (neverbální komunikace). Proto člověk nevnímá pouze slova, ale působí na něj tón, přesvědčivost hlasu, držení těla, pohyby, energii, kterou druhý vyzařuje, přesvědčivost očí, obličej apod. V komunikaci jde především o pochopení výroků druhého a ne o přesvědčování o své pravdě, či dokonce odsouzení za odlišný názor (Šišková, 2001).

Každý člověk má jiný komunikační styl, ten je ještě podpořen a rozvíjen u každé skupiny individuálně kulturními zvyklostmi a tradicemi. Například majorita střední Evropy má v mnoha ohledech jiný komunikační styl, než příslušníci Vietnamské, Romské a další etniky, protože styl byl utvářen v jiných podmínkách a tradicích dané společnosti (Šišková, 2001).

Dle Průchy (2010) jsou specifčnosti komunikace v národních kulturách velmi různorodé a proto uvádí jen tyto základní:

- *Nizký komunikační kontext* se projevuje u národů, které se vyjadřují tím způsobem, že vše co má být sděleno, je vyjádřeno jednoznačně. Tento způsob komunikace je příznačný např. pro Němce, Švýcary, Nizozemce.

- *Vysoký komunikační kontext* je typický pro příslušníky národů, kteří se vyjadřují méně otevřeně, často je interpretovaný obsah doprovázen neverbální komunikací. Tento způsob komunikace je příznačný např. pro Italy, Francouze, Španěly, Japonce.

- *Způsob oslovování a používání titulů* je velmi specifickým rysem komunikace. Ve formálních situacích je příznačné používání akademických titulů a různých označení pro pracovní funkce a postavení ve firmě. Toto je typické např. pro Čechy, Slováky, Rakušany, Poláky. Naopak u Britů či Američanů se titulování neuplatňuje a může na ně působit archaicky až směšně.

- *Tykání a vykání.* Například Američané oslovují partnera křestním jménem, tím mu tykají. U jiných kultur, kde se tento způsob oslovení neuplatňuje a dává se přednost vykání, to může působit rozpaky.

Morgensternová, Šulová (2007) rozdělují komunikaci takto:

- *Verbální komunikace* je komunikace slovy
- *Neverbální komunikace* je poměrně spontánním jevem, který si neuvědomujeme, je to komunikace těla. Teprve když se naučíme vnímat vlastní kulturní zvyklosti, můžeme se učit kulturním aspektům neverbální komunikace ostatních kultur.

- *Proxemika* má výrazné kulturní rozdíly, je to dodržování vzdálenosti od druhého člověka. Nejmenší vzdálenost při rozhovoru si drží na Blízkém východě (zhruba 20cm), zatímco téměř nejdelší vzdálenost (zhruba 100cm) si drží při rozhovoru v Thajsku.

- *Chronemika* je odlišným vnímáním a využíváním času v různých kulturách. Pro západní kultury je čas lineární veličinou, která se pohybuje od přítomnosti do budoucnosti. Asijské kultury vnímají čas cyklicky, je to něco co plyne.
- *Kinezika* je kulturně velice specifická, je to výraz tváře, gesta, oční kontakt, pohyby těl, zaujímání poloh. Například asijské kultury zachovávají naprosto kamennou tvář a Evropany či Američany považují za lidi, kterým chybí sebekontrola. Dále můžeme uvést vyjadřování souhlasu a nesouhlasu pomocí pokývání hlavou. Například v Bulharsku je souhlas vyjadřován stejně, jako v Německu, Slovensku apod. nesouhlas.
- *Haptika* je tělesný kontakt s druhým člověkem. Více kontaktní kultury se nachází v zemích s teplým klimatem, naopak kultury s nízkým kontaktem jsou v chladnějším klimatu.

1.1.6 JAZYKOVÁ BARIÉRA

Pokud dva lidé nenajdou společný jazyk a nedokážou se domluvit, nastává problém – jazyková bariéra. Na jednoduchých pokynech se samozřejmě dohodne každý pomocí dalších faktorů komunikace, ale pokud například student ve škole neovládá jazyk dané země, nastává problém opravdu velký. K tomu, abychom druhé pochopili důkladně, je společný jazyk, tedy mluvené slovo jedním z důležitých faktorů komunikace.

„Ovládat dobře nějaký jazyk znamená být schopen v tom jazyce i myslet, znát jeho hlubší strukturu a smysl, a ne pouze jednotlivá slova. Jazyk, to nejsou jen slova, ale i city, zkušenosti a mnoho dalších složek v jazyce obsažených.“ (Šišková, 2001, s. 150).

Důležitým aspektem, zda dítě zvládá školu a společenské nároky je používaný jazyk, ten se ukazuje jako jedním ze znevýhodňujících faktorů ke škole a k úspěchu. Pokud děti jazyk neovládají v plném rozsahu, je jejich fungování nejen ve škole, ale později i v širší společnosti dosti omezené. Děti takto sociálně znevýhodněné mohou být jazykově deprivované a to může do budoucna ovlivnit jejich další začlenění do společnosti. Cizinci ve svých rodinách preferují mateřský jazyk rodičů, na veřejnosti (ve škole) přepínají do češtiny, v místě bydliště či v okruhu přátel využívají různých lokálních jazyků. Ve školách mívají děti problém s kodifikovanou češtinou. Rozdíl mezi češtinou a jazykem, kterým

běžně hovoří, je v systémovém myšlení v prostředí domova a prostředí školy (Zíková a kol., 2011).

1.1.7 RODINA A ODLIŠNÁ VÝCHOVA

Povahu jedince jistě velmi ovlivní rodina a různý rodičovský styl, který na něj působí, mnoho hodnot přebírá do dalšího života. Proto si vymezíme druhy a funkce rodiny, abychom si přiblížily, jakým směrem se může povaha člověka formovat díky tomu, z jaké rodiny pochází.

Rodina měla být pilířem bezpečí a jistoty, emocionálním zázemím, místem elementárních zkušeností, základnou pro vstup do společnosti. Nejdůležitější funkce rodiny jsou tedy biologická a reprodukční (plození potomstva), emocionální (týká se vztahů a lásky mezi rodiči a dětmi), ekonomická (zajišťuje chod rodiny po finanční stránce), socializační a výchovná funkce (týká se toho k jakým názorům a hodnotám rodina vede své potomky). „*Mezi kulturami i ve vývoji kultur se však mohou lišit názory a praktiky v tom, co naopak mohou rodiče od dětí vyžadovat, k jakým hodnotám a jak děti vést. Problém je o to složitější, že dnes souběžně působí protikladné hodnotové systémy, což dále znejišťuje rodiče v cílech a metodách výchovného působení.*“ (Havlík, Kořa, 2011, s. 74).

Možný (1999) rozděluje rodičovské přístupy takto:

- *Tradiční pojetí* - Rodiče předávají dítěti svůj hodnotový systém a představu o správném životě. Mohou dítě vychovávat dle své úvahy a mohou mu bránit v poznávání norem a hodnot, které sami neuznávají. Takto chápaná autorita rodičů posiluje integritu rodiny a stabilitu vývoje kultury, ale může vést k předsudkům vůči jiným kulturám a k utváření autoritářské osobnosti, která není schopna se samostatně rozhodnout.
- *Demokratické pojetí* - Rodiče opět předávají dítěti svou představu o správných hodnotách a normách a však nechávají dítěti prostor k diskuzi, pokud má odlišný názor. Děti musejí být o svých hodnotách přesvědčeny a nesmí jim být vnuceny.
- *Umírněná liberální koncepce* - Rodiče mají právo seznámit dítě se svým hodnotovým systémem, ale také průběžně dítě seznamují s jinými hodnotovými systémy.
- *Důsledně liberální pojetí* - Rodiče nechávají na dítěti, jaké hodnoty si zvolí, rodiče pouze dítě chrání před vlivy, které by mohly jeho volbu omezovat.

Takto uvedená pojetí se v čisté formě vyskytují zřídka, většinou se navzájem prolínají.

2 ADAPTAČNÍ PROCES CIZINCŮ DO MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI

Při adaptaci se jedinec snaží přizpůsobit podmínkám, které jsou nezbytné k jeho začlenění do dané komunity. Adaptační proces je tedy děj, kdy se jedinec začleňuje do určité společnosti nebo skupiny či kolektivu za určitých pravidel a podmínek. Tato kapitola se věnuje adaptaci cizinců do společnosti a s čím vším si cizinci při tomto procesu musejí projít.

V současné době patří většina států Evropské unie mezi cílové země mezinárodní migrace. Důsledkem vstupu ČR do EU stoupá počet cizinců i u nás. Charakter imigrace se mění a to tak že dočasná pracovní imigrace se stává imigrací trvalou. ČR již není pouze tranzitní zemí, ale stává se trvalým domovem mnoha cizích státních příslušníků. Podle statistických analýz v ČR žijí dlouhodobě nebo trvale, převážně cizinci pěti států a to: Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu, Polska, Ruska. V naší zemi také pobývají cizinci nelegálně, důvodem této nelegální migrace je pravděpodobně neznalost zákonů v ČR, nedostatek informací apod. (Šišková, 2008).

2.1 VYROVNÁNÍ SE S NOVÝM KULTURNÍM PROSTŘEDÍM

Zda se u jedince projeví kulturní šok, závisí na mnoha faktorech. Když člověk zůstává delší dobu v cizím prostředí, nastupuje u něj proces změn, které označujeme za akulturaci. Každý člověk se s novým kulturním prostředím vyrovnává naprosto odlišně.

Kulturní šok je většinou reakcí na ztrátu jistot, kvůli které je pobyt v novém prostředí psychicky náročnější. Může se stát, že jedinec vystavený takovému šoku, se uzavře sám do sebe, odmítá komunikovat a při pokusech o kontakt bývá až agresivní ([Radostný, Titěrová... et al.], 2011).

Pro zvládnutí adaptace v cizí kultuře, musí být jedinec velmi dobře vybaven empatií, musí se umět vcítit do cizí mentality a chápat co je v dané kultuře vhodné a co nikoliv (Morgensternová, Šulová, 2007).

Podle Šiškové (2001) Evropské země uplatňují různé modely v procesu integrace, které se liší, nároky na míru integrace:

- *Diferencovaný až diskriminační přístup* se týká začlenění imigrantů do společnosti, za předpokladu jen dočasného pobytu. Imigranti jsou začleněni do určité sféry společnosti, třeba na trh práce, ale už jim není umožněn vstup do jiných sfér, např. účastnit se voleb. Tento model v současné době prakticky uplatňuje Německo, Švýcarsko apod.

- *Asimilační přístup* umožňuje nově příchozím rychlé získání občanství, práv a povinností majority, za to vyžaduje po imigrantech, aby se zřekli svého jazyka a etnické identity a převzali normy a zvyklosti dané společnosti. Každý cizinec by samozřejmě měl dodržovat pravidla a zákony většinové společnosti, ale pokud se musí kvůli tomu vzdát svých hodnot, zdá se tento přístup být kontraproduktivním.

- *Multikulturální (pluralitní) přístup* podporuje odlišnosti mezi migranty a většinovou společností. Imigranti mají stejná práva jako majorita, ale nepožaduje se, aby se vzdali své kultury, svého jazyka apod. naopak podporuje jejich rozvoj. Tento model uplatňují Kanada, Austrálie, Švédsko apod.

Každého migranta, který se rozhodne, v jakékoliv cílové zemi trvale usadit, čeká složitý proces adaptace. Adaptace je ovlivněna jak migranty, tak imigrační politikou země a přístupem většinové společnosti k imigrantům (McKee in Šišková 2001).

2.2 PŮSOBENÍ NOVÉ KULTURY NA OSOBNOST ČLOVĚKA

Interkulturní senzitivita vychází z míry naší adaptability a vnímavosti vůči jiným kulturám, vychází z osobnostního vybavení každého člověka. Většinou konzervativní lidé, kteří jen těžko mění svoje postoje, mají sníženou schopnost adaptability a problémově zvládají cizí prostředí. Morgensternová, Šulová (2007) uvádí, že Benett (2004) vytvořil tzv. Vývojový model interkulturní senzitivity, který se skládá z šesti stupňů:

- *Popření (denial)*. Vlastní kultura je braná jako ta jediná správná a od ostatních kultur je držen distanc. Dochází k tomu, že lidé si nedokážou uvědomit kulturní rozdíly, protože jsou podvědomě popřeny.

- *Obrana (defense)*. V dalším stupni již člověk cizí kulturu naprosto odmítá a může svým chováním směřovat k stereotypizování až diskriminaci. Někdy se stane, že se toto chování úplně obrátí, jedinec se identifikuje s cizí kulturou a svou původní kulturu začne stereotypizovat.

- *Minimalizace (minimization)*. Je zde kladen důraz na jednu společnou kulturu („v jádru jsme všichni stejní“), tím je kladen velký tlak na kulturní konformitu a vede to ke střetu cizí a místní kultury, tím může dojít k odporu vůči cizí dominantní kultuře.

- *Přijetí (acceptance)*. Kulturní odlišnost je akceptována, i když nemusí být oblíbena.

- *Adaptace (adaptation)*. Tato fáze nastává po bližším a intenzivnějším kontaktu s cizí kulturou, jedinec se snaží koukat očima cizí kultury a stává se kulturně empatickým.

- *Integrace (integration)*. Je to poslední fáze, ve které jedinec dokáže přijmout identitu nové kultury. Svou původní kulturní identitu nemusí ztratit, ale je otázkou, na kolik si jí je schopen udržet.

Podle Morgensternové, Šulové (2007) lidé reagují na změnu kultury různě, podle toho jaké nazbírali životní zkušenosti, jaké mají postoje, jaké mají osobnostní vybavení apod., dále uvádí, že v psychologii mluvíme o tzv. osobnostních typech, které rozlišuje Bochner (1982) na čtyři základní:

- *Asimilační typ* dokáže brzy odmítnout svou kulturu a přijímá hodnoty a normy kultury nové, po čase dojde ke ztrátě vlastní kulturní identity.

- *Kontrastní typ* odmítá odlišnosti cizí kultury a uznává pouze hodnoty typické pro jeho kulturu.

- *Hraniční typ* obě kultury považuje za přínosné, ale někdy se díky tomu nedokáže identifikovat ani s jednou kulturou.

- *Syntézní typ* dokáže vnímat obě kultury stejně, je to tzv. kosmopolita.

2.3 INTEGRACE DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM DO PROSTŘEDÍ MAJORITNÍ ŠKOLY

Podle Průchy (2006) představuje velký pedagogický, sociální a ekonomický problém integrace studentů z imigrantských rodin v evropských zemích. Je to z důvodu, že počet imigrantů v Evropě stoupá a tím pádem studentů imigrantů ve školách přibývá. Pro multikulturní výchovu tím naléhavě vyvstávají úkoly, které se začínají objevovat i u nás. „*Multikulturní výchova je edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, v osvětových akcích, v reklamních kampaních, v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje i značné finanční prostředky, ale její skutečné efekty nejsou spolehlivě prokazovány.*“ (Průcha, 2006, s. 15).

Průcha (2006) dále píše, že ve většině států EU umožňuje školská legislativa právo na povinné vzdělávání pro děti cizince, jako pro děti místní populace, tak je to i v ČR. Imigrantským rodinám s nízkým příjmem, je poskytována finanční pomoc a nejrůznější úlevy. Podmínkou k integraci dětí cizinců, je znalost vyučovacího jazyka dané země. Podle *Integrating Immigrant Children* (2004) se uplatňují dva modely, které se mnohdy v různých zemích kombinují:

- *Integrační model.* V tomto modelu jsou děti imigrantů začleňovány do tříd spolužáků stejného věku, případně jsou začleňovány do nižšího ročníku a jsou vzdělávány podle programu dané školy. Především zdokonalování v jazyce je u každého studenta cizince prováděno individuálně. Tento model využívá většina států EU, např. Rakousko, Dánsko, Velká Británie apod.

- *Separáční model.* V tomto modelu jsou děti imigrantů vyučovány mimoběžné třídy, jen výjimečně jsou některé předměty vyučovány společně s místními dětmi. Výuka je uzpůsobena potřebám daného žáka, probíhá kratší dobu nebo po celý rok. Tento model uplatňuje Německo, Nizozemsko, Finsko, Švédsko apod.

V ČR děti cizinců nemají před příchodem do běžných škol možnost navštěvovat bezplatné kurzy českého jazyka, ve kterém se na našich školách vyučuje. V případě těchto žáků se v podstatě jedná o automatickou integraci do běžných škol hlavního vzdělávacího proudu, který na ně bohužel není připraven. Protože je jak nedostatek učitelů na výuku češtiny jako cizího jazyka, tak asistentů pedagoga. Další problém spočívá v tom, že žáci s odlišným mateřským jazykem nepatří do skupin žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a tím pádem nemají možnost na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu či jiného vyrovnávacího opatření, které by jim přechod na českou školu mohlo usnadnit. Přesto je zařazení cizinců do běžných českých škol správná cesta k dosažení rovnosti šancí všech studentů v procesu vzdělávání ([Radostný, Titěrová... et al.], 2011).

3 ADOLESCENCE A STŘEDNÍ ŠKOLA

Už samotné dospívání může být pro člověka velice obtížným obdobím, a o to těžší musí být, když se k tomu přidá přechod na střední školu. Přechod samotný je pro většinu adolescentů velkým stresem. Musí se naučit komunikovat s novými spolužáky, respektovat své nové vyučující, učit se novým vědomostem a do toho všeho musí překlenout náročné období, kdy přestávají být dětmi, stávají se dospělými a společnost na ně začíná klást úplně nové nároky. Tato kapitola vypovídá o adolescenci jako takové, protože její průběh je u všech národů téměř stejný.

3.1 ADOLESCENCE

Pokud se na adolescenci podíváme ze sociologického pohledu, zjistíme, že je to v podstatě přechodová etapa mezi věkem, ve kterém je dospívající zabezpečován, chráněn, omezován (rodiči, prarodiči, učiteli apod.) a dobou, kdy se snaží vymanit z jejich vlivu, aby se mohl stát samostatnou a nezávislou osobou. Dospívání je období kdy je jedinec závislý na rodině, ale přesto cítí příslušnost ke stejně starým a podobně smýšlejícím adolescentům. V době společenského moratoria je okolí ochotno tolerovat jeho nové vyvíjející se postoje, protože dochází k rozvíjení duševního sebevědomí, vyspívání, sebejistoty a postupně se integrují veškeré složky jeho osobnosti. Tato doba není lehká ani pro adolescenta a jistě není bezbolestná ani pro jeho nejbližší okolí (Jedlička, 2011).

„Svým způsobem je adolescence proces hledání a snahy nalézt sama sebe. Je to čas nečinného bloumání, ale též čas jiskřivé radosti, již adolescent pociťuje, jak se před ním otvírají stále nové možnosti a obzory. Proces nacházení je pokusem o nácvik role, je to však víc než volba životní dráhy.“ (Orvin, 2001, s. 103).

3.2 PŮSOBENÍ RODINY

„Individuální vývoj každého jedince je určován jednak širším sociokulturním prostředím, kam spadá jak makroklima (stav společnosti, v níž žije), tak mezoklima (příslušnost k určité společenské vrstvě, národnosti, instituci), jednak nejužším společenským prostředím (mikroklimatem). Rodina je představitel mikroklimatu, má tedy klíčovou roli v utváření dlouhodobého vztahu k sobě. Dítě si díky tak v rodině ověřuje, zda a v jaké podobě je druhými lidmi akceptováno, co je považováno za žádoucí a nežádoucí. Od toho se potom odvíjí jeho hodnocení a sebehodnocení.“ (Sedláčková, 2009, s. 41).

Podle Orvina (2001) by si rodiče měli uvědomit význam vývojového údelu adolescence, což je zjištění a vytvoření identity vlastního já. To že adolescent ví, jak ho vlastní rodiče milují, znamená velký přínos pro vytvoření této identity. Během procesu uvědomování si vlastního já, je pro adolescenta nesmírně důležité, jaký na něj mají názor lidé v jeho okolí, kterých si váží a od toho se bude odvíjet, jak dospívající bude vnímat sám sebe. Záleží tedy, na kolik jsou rodiče schopni dávat své city najevo a na kolik je adolescent schopen tyto city vnímat a přijímat. Většina dospívajících přežije toto období, aniž by hledali lásku a pochopení jinde, protože cítí, že jsou svou rodinou milováni, chápáni a naléhavě nevyhledávají uznání party vrstevníků.

3.3 PŮSOBENÍ VRSTEVNICKÉ SKUPINY, PARTY

„Pojem vrstevnická skupina znamená, že její členové jsou v přibližně stejném věku, narodili se za podobných historických podmínek, jejich vývoj, ať již biologický, psychický, nebo sociální a kulturní, probíhá za přibližně stejných okolností. Samotná příslušnost k určité vrstevnické skupině má nepopiratelný význam po celou dobu života člověka.“ (Sedláčková, 2009, s. 63).

Orvin (2001, s. 105) píše že: *„Parta plní funkci sociální zkušenosti se souměřitelnými partnery a v podstatě plní úlohu odrazového můstku z rodiny k samostatnému životu.“* V našem případě je parta vrstevníků sešlost adolescentů, bojujících se stejnými psychologickými problémy dospívání. Vliv a působení party je přechodný, ale neměl by se podceňovat. Pro adolescenta, který právě pracně objevuje sama sebe, může být mimořádně důležité, jak se na něj parta dívá a co si o něm myslí. S pomocí party se učí novým rolím a jak s nimi naložit. Parta je dynamický organizmus, který čas od času mění podmínky členství. Členové se radují, když je parta přijme, a cítí bolest, když je parta odmítne a více většina adolescentů ani nepotřebuje. Adolescent, který cítí, že ho miluje rodina, nepotřebuje hledat přílišné uznání jinde (Orvin, 2001).

3.4 PŮSOBENÍ ŠKOLY

Dle Sedláčkové (2009) je role žáka velice zátěžovou zkouškou, která sice přináší prestiž, avšak také různé nepříjemné situace. Důležitost této role pro dítě, se odvíjí od toho, jakou roli jí přikládají rodiče. Žák se necítí ve škole tak bezpečně, jak se cítí například doma. Ve škole je pro žáka důležitý dobrý start, výsledky, klasifikace, vztah s učitelem, se spolužáky, seznámení s vlastními úspěchy a neúspěchy a především to, že je hodnocen všeobecně uznávanou autoritou. Školní hodnocení může žákům v ledasčem pomoci, ale

bohužel i ublížit, protože do hry vstupují intelektuální a emocionální schopnosti, které se u každého jedince liší.

Právě z důvodu, že hodnocení může ovlivnit studenta, jeho myšlení, chování, vztah s učitelem apod., je vhodné si uvést alespoň jeden z mnoha způsobů hodnocení. V dnešní době záleží na každém učiteli, jakým způsobem bude hodnotit své studenty. Například Slavík (1999, s. 38) dělí hodnocení následovně:

- *Sumativní* - Je to hodnocení, jehož smyslem je získat celkový přehled o dosahovaných výkonech, jeho cílem není žáka průběžně vést, ale zařadit. Patří sem například přijímací zkoušky, desetiminutovky, zkoušení a písemné práce. Vyjádřením sumativního hodnocení mohou být například známky na vysvědčení.

- *Formativní* - Je to hodnocení, které poskytuje zpětnou vazbu ve chvíli, kdy se dá výkon žáka zlepšit. Slouží k řízení vzdělání žáka a jeho výchově. Toto hodnocení zpravidla probíhá jako rozhovor nad průběhem práce. Patří sem například korektivní pomoc, diagnostické testy, známkování a sebeoceňování žáka.

- *Normativní* - Je to hodnocení, u kterého je měřítkem sociální norma, stanovená vzhledem k určité skupině žáků. Výkon jedince je poměřován s výkonem ostatních, kteří plní stejný úkol. Tomuto způsobu hodnocení se říká zkouška relativního výkonu.

- *Kriteriální* – Je to hodnocení, ve kterém jde o splnění úkolu, bez ohledu na to jak dobře byl splněn v porovnání s ostatními řešiteli. Jde o zkoušku absolutního výkonu.

Podle Sedláčkové (2009) se v České republice dlouhodobě uplatňuje subjektivní hodnocení. „*Je výrazem a symbolem profesní kompetence učitelů, neboť právě oni mají ve svém povolání jedinečné právo zodpovědně posuzovat kvalitu žákova školního výkonu a jeho chování.*“ (Sedláčková, 2009, s. 53) Na druhé straně hodnocení standardizované, je protiváhou hodnocení subjektivnímu, ale výsledná hodnota testů je předem omezená a ani zdaleka nenahradí zkušenost dobrého učitele a vliv subjektivního hodnocení na žáky (Sedláčková, 2009).

3.5 STUDIUM CIZINCŮ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH V ČR

„*Školský zákon, § 20 říká, že k předškolnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělání mají cizinci přístup, pokud nejpozději v den nástupu předloží oprávnění k pobytu delší než 90 dní, popřípadě pokud jsou osobami oprávněnými pobývat na území České*

republiky za účelem výzkumu, azylanty, osobami požívajícími doplňkové ochrany, žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo osobami požívajícími dočasné ochrany.“ ([Radostný, Titěrová... et al.], Meta, 2011).

Podle sdružení Meta ([Radostný, Titěrová... et al.], 2011) s. 16 se studenti cizinci v mnohém neliší od ostatních žáků. *„Stejně jako jejich čeští spolužáci řeší problémy spojené s věkem, rodinnou situací, motivací a chutí učit se, dovednostmi, schopnostmi a inteligencí.“* Aby byli ve škole úspěšní a aby byl znát jejich individuální pokrok, je důležitá úroveň vyučovacího jazyka a také uvedené faktory, se kterými je třeba počítat.

Když dítě zařazujeme do ročníku, měli bychom brát v úvahu především jeho věk. Z praxe již víme, že ani kvůli nedostatečným znalostem českého jazyka, není dobré volit ročník, který věkově studentům cizincům neodpovídá. Děti se snažíme, do ročníku zařazovat podle věku maximálně jeden rok zpět, kvůli dokončení základního vzdělání nejdéle v sedmnácti letech. Pokud se jedná o studenty ve věku čtrnáct až patnáct let, musíme brát v úvahu přechod na střední školu, kde je požadována dobrá znalost českého jazyka ([Radostný, Titěrová... et al.], Meta, 2011).

Středoškolské vzdělání navazuje na povinnou školní docházku. K studiu je přijat každý, kdo splní kritéria požadovaná vybranou střední školou a je ke studiu vybrán. Některé školy vypisují v rámci přijímacího řízení přijímací zkoušky, které prověřují předpoklady uchazeče ke studiu a úroveň jeho dosavadního vzdělání, některé školy přijímají bez složení zkoušek studenty s předem stanoveným průměrem známek na ZŠ. Studium na střední škole trvá 4 roky a je uzavřeno maturitní zkouškou. Toto studium připravuje studenty pro praktické uplatnění, ale zároveň jim poskytuje širší všeobecné vzdělání. Student si může vybrat ze široké nabídky středních škol a jejich rozdílného zaměření. Záleží na jeho zájmech a studijních schopnostech. Ten kdo v cizině ukončil vzdělání na ZŠ, SŠ, VOŠ a vlastní o tom doklady (vysvědčení či jiný doklad), může požádat o nostrifikaci, tj. uznání platnosti dokladu o vzdělání. V případě, že ČR uzavřela se státem, ve kterém bylo vzdělání získáno mezinárodní smlouvu o vzájemném uznávání rovnocennosti dokladů, vydává se místo nostrifikace potvrzení o uznání rovnocennosti vzdělání. O uznání rovnocennosti dokladů o vzdělání a o nostrifikaci může požádat každý cizinec s legálním pobytem na území ČR. (Bobysudová, Pikalová Hernandezová, s. 19, 20, 22, 34).

4 MIGRACE CIZINCŮ DO ČR

Důvodem proč lidé migrují, bývá především politické, etnické či náboženské pronásledování v zemích s represivními režimy, války či přírodní katastrofy. K tomu, aby člověk učinil to těžké rozhodnutí, že opustí svůj domov, musí mít velmi dobrý důvod. Například to, že v jiné zemi nalezne lepší podmínky k přežití, protože ve vlastní zemi ho stihá hladomor, chudoba, demografická nerovnováha v určité oblasti či v globálním měřítku ekonomická nerovnováha a rostoucí mladá populace rozvojového světa, která čelí problému nedostatečného přístupu ke vzdělání a k pracovním příležitostem. Mnoho lidí rovněž migrují dobrovolně, aniž by je k tomu donutili nepříjemné okolnosti například za účelem cestování, sloučení s rodinou či z důvodu sňatku s osobou z jiného státu [1].

Do své bakalářské práce jsem si zvolila studenty ruské národnosti proto, že jich v současné době mnoho studuje na SZŠ a VOŠZ v Karlových Varech, kde působím jako učitelka a jsou ochotní semnou spolupracovat. Studenty vietnamské národnosti jsem si zvolila proto, že jsou nejpočetnější minoritou v ČR, mnozí Češi o tomto národu mnoho neví a možná z toho důvodu k nim nemají příliš blízký vztah.

Důvodů proč k nám migrují Vietnamci a Rusové je jistě mnoho, mezi ty základní patří odlišný politický režim, výhodnější ekonomická situace, lepší přístup ke vzdělání a menší hrozba přírodních katastrof.

Český statistický úřad uvádí, že v České republice k 30. 11. 2011 žije legálně 406 211 cizinců, v Karlovarském kraji žije 18 667 cizinců. Vietnamců žije v celé ČR 55 585 a Rusů 27 321 [2].

4.1 RUSOVÉ A JEJICH VLAST

4.1.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O RUSKU

Rusko je největší stát světa, 17 075 200 km², svou rozlohou zaujímá část Evropy i část Asie. Hlavní město je Moskva. Sousedé jsou Norsko, Finsko, Estonsko, Lotyšsko, Bělorusko, Ukrajina, Gruzie, Ázerbájdžán, Kazachstán, Čína, Mongolsko, Severní Korea, Litva, Polsko. Rusko má zhruba 140 041 247 obyvatel. Rusů je zde 80%, zbytek jsou menšiny, mezi ty nejpočetnější patří Tataři, Ukrajinci, Baškirové apod. Nejvíce obyvatel žije v evropské části, nejméně na Sibiři a Dálném východě. Úřední jazyk je zde ruština. Politika v Rusku míří k demokracii. Země je velice poznamenána korupcí a volby zde

bývají velice často napadány pro jejich nespravedlivost. Významné sdělovací prostředky jsou pod kontrolou státu a nezávislá žurnalistika je potlačována. Postoj Ruska k lidským právům i občanským svobodám je plný obav (Multi kultí, 2009).

4.1.2 RUSOVÉ V ČR

První vlna migrantů z Ruska přichází ve 20. letech 20. století, prchali před komunistickým režimem. Později během vlády komunistické strany se počet Rusů na našem území ještě zvýšil, šlo především o vojáky a jejich rodiny, v roce 1991 proběhl odsun sovětských vojáků a jejich rodin. V letech 1994 až 2009 k nám přicházeli Rusové pocházející z Čečenska, kteří prchali před válkou a žádali zde o azyl. Další vlna migrantů se od předešlých liší. Jsou to Rusové přicházející do Čech v současné době. Přicházejí k nám proto, aby zde lépe rozvíjeli své podnikání a jejich dětem se dostalo lepšího vzdělání. Z velké části to jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří nejsou spokojeni s panujícími poměry v Rusku, kde se jim nedostávalo patřičných služeb a komfortu. Život u nás považují Rusové za pohodlnější a bezpečnější. Dalším důvodem odchodu z Ruska je i hrozba ekologických, technologických a sociálních katastrof. Mnoho lidem také vadí, že Rusko není demokratický stát (Multi kultí, 2009).

Ze studia ruské komunity v ČR vyplývají dva rysy, které této komunitě dodávají jisté svébytné postavení: „1. V české veřejnosti je stále patrný negativistický pohled vůči všemu „ruskému“, což pramení především z nezapomenutelného vpádu spojeneckých vojsk v roce 1968 (velmi často přitom altruistická vlna splývala a splývá s vlnou „antisovětskosti“, a tak negativistické postoje mohou mnohdy postihovat i reprezentanty dalších postsovětských zemí). 2. I na území Česka se již projevuje novodobá éra „ruského mafiánství“, která dnes dosahuje věhlasu srovnatelného s tradiční italskou mafií, a to nejenom na evropském kontinentu.“ ([Finckenauer, Waring, 1998], Šišková, 2001).

Český statistický úřad uvádí, že v roce 2008 bylo na území ČR cca 27 000 Rusů, v roce 2009 bylo na území ČR již cca 29 000 Rusů a v roce 2011 zde bylo opět cca 27 000 Rusů. Z toho můžeme usuzovat, že počet Rusů v ČR zůstane stabilní a nebude v budoucnu ani narůstat, ani výrazně klesat [2].

4.1.3 CHARAKTERISTIKA RUSKÉ MENŠINY V ČR

Největší skupinou Rusů u nás jsou podnikatelé, kteří zde působí jako zástupci ruských firem, nebo zakládají svoje vlastní. Další skupinou jsou studenti, kteří budou zjevně na našich školách přibývat, protože evropské vzdělání berou jako dobrý start v

budoucí kariéře. Nejméně příjemnou skupinou je ruská mafie. Karlovy Vary jsou podle Policie ČR centrálou ruskojazyčného zločinu. Protože Rusové patří mezi nejbohatší skupinu imigrantů u nás, cítí se jako výjimečná skupina a na svou národní identitu jsou hrdí, ale shodují se na tom, že život v ČR je pro ně velice příjemný (Multi kultí, 2009).

4.2 VIETNAMCI A JEJICH VLAST

4.2.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O VIETNAMU

Socialistická republika Vietnam má rozlohu 331 040 km². Hlavní město je Hanoj. Sousedé jsou Kambodža, Čína, Laos. Vietnam má zhruba 86 957 524 obyvatel, je to 5. nejlidnatější země jihovýchodní Asie. Úřední jazyk je zde vietnamština. Ve Vietnamu vládne jedna komunistická strana. Jedná se o republiku se systémem jedné strany a jednokomorovým parlamentem, hlavou je předseda Státní rady. Nejvyšší zákonodárná autorita je jednokomorové Národní shromáždění. Hlavou státu je prezident (Multi kultí, 2009).

4.2.2 VIETNAMCI V ČR

Ve Vietnamu jsou velké rozdíly mezi venkovem a městem. Jde o nerovnoměrný rozvoj měst a venkova, kde je nízká životní úroveň. Většina Vietnamců se snaží finančně zajistit své rodiny a vytvořit jim lepší podmínky k životu, proto hledají uplatnění v jiných zemích a také v ČR (Multi kultí, 2009). „*V době ČSSR existovala v rámci komunistického bloku vzájemná spolupráce s Vietnamem, která vedla od 70. let 20. století k hromadnému přijímání vietnamských dělníků a praktikantů do Československa.*“ (Multi kultí, 2009, s. 107).

Většina Vietnamců přichází do naší země z důvodu výdělku a poté plánují návrat do své vlasti, ten se však většinou nekoná. Mladá generace Vietnamců je již v jiné situaci, než generace jejich rodičů. Většina z nich se zde narodila, studují zde základní, střední i vysoké školy a dosahují vynikajících výsledků. Návrat do Vietnamu neplánují, jejich domovem je Česká republika. Většinou již ani neumí vietnamsky a samy mezi sebou komunikují v češtině. Stále se, ale cítí být Vietnamci. Jsou označováni jako banánové děti, na povrchu vypadají jako Vietnamci, ale uvnitř již úplnými Vietnamci nejsou (Multi kultí, 2009).

Výrazným rysem Vietnamců v ČR je jejich uzavřenost, ta je v první řadě dána odlišnou kulturou, ze které k nám přijíždějí. Většinou u nás prožívají kulturní šok, který se dá zmírnit intenzivnějším stykem obou etnik. Jazyková vybavenost Vietnamců

přijíždějících přímo z Vietnamu je také velmi slabá, na rozdíl od jazykové vybavenosti jejich dětí, které se zde již rodí. Češi se dříve také obávali zdravotního stavu vietnamských příslušníků, kteří nebyvali zdravotně prověřováni, a jejich zdravotní péče se ve Vietnamu značně lišila od té naší. Vzhledem k prostředí z jakého k nám vietnamští občané jezdí, je také pochopitelná obava, vůči oficiálním institucím a nedůvěra k cizím lékařům (Šišková, 2001).

Český statistický úřad uvádí, že v roce 2011 bylo na území ČR cca 56 000 Vietnamců. Počet může být ale vyšší, kvůli nelegálním pobytům Vietnamců. Po celé ČR je toto etnikum rozloženo rovnoměrně, ve větších městech je vyšší koncentrace [2].

4.2.3 CHARAKTERISTIKA VIETNAMCŮ

Tento národ je hrdý na svou statečnost, přetrvávají rodinné vazby i mezi vzdálenějším příbuzenstvím, důraz kladou i na konfucianství, které je pro ně důležitou životní hodnotou. V jejich společnosti se musí starším prokazovat úcta, starší mají zase za povinnost postarat se o mladší nebo o níže postavené. Hlavou rodiny bývá tradičně muž, ale žena se ve vietnamské společnosti těší dobrému postavení a proto je dnes najdeme v mnoha vedoucích funkcích. Vietnamci se nikdy na veřejnosti nelíbají, ani další důvěrnosti nejsou běžné. Také není slušné dát někomu na veřejnosti najevo, že se zmýlil. Velmi důležitou hodnotou je pro Vietnamce vzdělání. Minimálně jedno dítě v rodině by mělo studovat, i kdyby na vzdělání padli veškeré finance. V České Republice se nám mohou Vietnamci zdát uzavření, ale to je většinou z důvodů jazykové bariéry či kulturního šoku (Multi kultí, 2009).

4.2.4 NĚKTERÉ ODLIŠNÉ VIETNAMSKÉ ZVYKY

Šišková (2008) uvádí několik zásadních rozdílů, ve kterých se můžeme lišit od vietnamských příslušníků např.:

- *Pozdrav* – Pokud chce Vietnamec při pozdravu s osobou, které si váží, projevit úctu, stiskne dotyčné osobě podávanou ruku a na okamžik jí drží ve svých dlaních.
- *Úsměv* – Vietnamci se často usmívají, leckdy na hlas a to i v situacích, kdy Evropanům není jasné čemu a může jim to připadat nevhodné. Například když Vietnamec neví, nebo nerozumí, začne se usmívat.
- *Podání předmětu* – Cokoliv vám partner podává, podává to oběma rukama na znamení úcty k vám.

- *Dar* – Vietnamští obchodníci si při jednání mezi sebou vyměňují dary na znamení úcty jeden ke druhému. Není to chápáno jako úplatek, ale jako společenská samozřejmost.
- *Gesto k přivolání druhé osoby* – Pokud chce Vietnamec někoho přivolat bez jakéhokoliv podtextu, jeho dlaň směřuje k zemi a prsty pohybuje k sobě.
- *Dlouhý nehet* – Mnozí Vietnamci si nechávají narůst dlouhý nehet na malíčku, nebo dlouhé nehty na všech prstech levé ruky. Dlouhé nehty označují osobu, která nemusí fyzicky pracovat a může se zabývat duševní činností.
- *Stolování* – Pokud Vietnamec nechá na talíři zbytek jídla, znamená to, že je syt, pokud sní vše, znamená to, že očekává od hostitele další pokrm. Ve Vietnamu chválíte hostitelovo jídlo tím, že mlaskáte a po dobrém jídle si máte říhnout. Tradiční stolování Vietnamců probíhá velmi pomalu a nakonec si dávají polévku.
- *Postavení učitele ve společnosti* – Vietnamská společnost si vždy vážila učitelů i přesto, že nikdy nebyli výborně placeni. V minulosti, kdy byl ve Vietnamu nedostatek psacích pomůcek a učebních potřeb, byl učitel jediný, kdo měl dostatek znalostí k šíření vědomostí, čímž si byla celá společnost vědoma a k učiteli se chovala adekvátním způsobem. Tato úcta k učiteli přetrvala ve Vietnamské společnosti dodnes.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

5.1 CÍL VÝZKUMU

Cílem výzkumu bylo zmapovat proces začleňování vybraných studentů cizinců do kolektivu majoritní třídy a upozornit na jistá specifika a případné shody či odlišnosti v případech adaptace studentů ruské a vietnamské národnosti.

5.2 INFORMACE O ÚČASTNÍCÍCH ŠETŘENÍ

Studenti chtěli zůstat v anonymitě, proto jsou jejich jména přeměněna nebo zkrácená. Dotazovaných studentů bylo dohromady devět, z toho pět ruské národnosti a čtyři vietnamské národnosti. Kazuistiky studentů ruské národnosti jsem tvořila a zpracovávala sama. Byli to převážně studenti ze Střední zdravotnické školy v Karlových Varech, velmi dobře se mi s nimi spolupracovalo, byli ochotní, vždy si našli čas na rozhovor. Studenti semnou vedli rozhovory zcela dobrovolně a souhlasili s uveřejněním svých kazuistik v mé bakalářské práci. Kazuistiky studentů vietnamské národnosti jsem zpracovala jen díky pomoci mé kamarádky vietnamské národnosti Giang, která vedla se studenty rozhovor, protože se mnou nebyli ochotní spolupracovat, s rozhovory souhlasili jen pod podmínkou, že je s nimi bude bez mé přítomnosti vést Giang. Tyto studenti byli z různých škol Karlovarského kraje a souhlasili s uveřejněním svých kazuistik v mé bakalářské práci.

Rozhovor mi poskytla ředitelka Střední zdravotnické školy a vyšší odborné školy zdravotnické paní Mgr. Hana Švejstilová, kterou jsem oslovila díky tomu, že na škole kde působí je mnoho studentů cizinců a ona sama s nimi má četné zkušenosti. Rozhovor je vedený formou jejího vyprávění o zkušenostech se studenty cizinci. Paní ředitelka souhlasila s uveřejněním rozhovoru v této bakalářské práci a rovněž souhlasila s uveřejněním své fotky v příloze.

5.3 DRUHY A METODY VÝZKUMU

5.3.1 PŘÍPADOVÁ STUDIE (CASE STUDY)

Metoda případové studie bývá někdy nazývána kazuistická (z lat. casus=případ, příběh, událost).

„ Případová studie je v empirickém pedagogickém výzkumu metoda, při níž je zkoumání podrobena jen několik nebo dokonce pouze jeden subjekt nebo jev edukační reality (např. žák, malá skupina žáků, učitelů apod.). Zkoumaný případ je detailně popsán

a vysvětlován, takže dochází k takovému typu objasnění, jehož nelze dosáhnout při zkoumání týchž subjektů či jevů v nějakém hromadném souboru. Výhodou této metody je možnost hlubšího poznání případu, nevýhodou je omezenost či nemožnost zobecnitelnosti výsledků nebo závěrů. V českém pedagogickém výzkumu se metoda případové studie uplatňuje zřídka. V zahraničním pedagogickém výzkumu je metoda případové studie poměrně často uplatňována, např. ve výzkumu vzdělávací dráhy jednotlivců, ve výzkumu klimatu jednotlivých škol apod. a především v kvalitativním pedagogickém výzkumu.” (Průcha, 1995, s. 63, 64).

„V případové studii jde o zachycení složitosti případu, popis vztahů v jejich celistvosti. Na konci studie se zkoumaný případ vřazuje do širších souvislostí. Může se srovnat s jinými případy. Případové studie jsou zaměřené na hledání relevantních ovlivňujících faktorů a na interpretaci vztahů. ” (Hendl, 1999, s. 50)

Metoda případové studie byla zvolena z důvodů malého počtu zkoumaných studentů cizinců a také z důvodů detailního popisu každého jednotlivého subjektu zvlášť. Výhody tohoto výzkumu spočívají v emocionalitě, originalitě, pestrosti každého životního příběhu a možnosti soustředit se na každého zvlášť a důkladně. Kazuistiky jsou tvořeny výpovědi studentů, tudíž nevýhodou je jejich subjektivita. Dalšími nevýhodami je malé procento zkoumaných subjektů a výpovědi se nedají nikterak doložit, proto bohužel příběhy musíme brát s jistou rezervou, oproti jiným výzkumným metodám.

5.3.2 ROZHOVOR

„Rozhovor (interview) patří k nejpoužívanějším metodám pedagogického výzkumu. Bývá definována jako metoda dotazování, při níž dotazovaná osoba je vedena otázkami tazatele k sdělování určitých informací. ” (Průcha, 1995)

Narativní rozhovor – Využívá se v případě, kdy potřebujeme získat zkušenosti, postřehy, příběh jedince jinou metodou než otázka - odpověď. Při tomto rozhovoru subjekt nedostává standardizované otázky, ale je pobízen k volnému vyprávění. Při volném vyprávění, nám subjekt může říct věci, ke kterým by formou otázek a odpovědí nedospěl. Tazatel zasahuje do rozhovoru minimálně, především když se subjekt odklání od tématu (Hendl, 1999).

Tento druh rozhovoru jsem zvolila z důvodu jediné dotazované osoby, chtěla jsem zjistit, jaká vidí specifika adaptačního procesu studentů cizinců osoba, která je sama vyučuje a je s nimi v kontaktu.

5.4 REALIZACE

5.4.1 KAZUISTIKY STUDENTŮ RUSKÉ NÁRODNOSTI

Sestry Nast'a a Oksi

Rodiče obou sester mají harmonické manželství, otec je vedoucí dělník, matka je dělnice. Otec přišel do České republiky již v roce 1995 z důvodu finanční krize, matka a obě dcery se za ním přistěhovaly v roce 2000. Všichni čtyři již chtějí v České republice zůstat, v současné době si vyřizují české občanství, které všem čtyřem bylo přislíbeno.

Nast'a – Je narozena roku 1990 v Rusku, kde navštěvovala 5 let základní školu a byla nadprůměrnou žačkou. V roce 2000 se přistěhovala do Čech, kde znovu nastoupila do 5. třídy základní školy a začala se od základů učit českému jazyku. Jazyk se naučila velice dobře a i zde se stala nadprůměrnou studentkou. Protože byla talentovaná na jazyky, v deváté třídě se rozhodla vystudovat Obchodní akademii s rozšířenou jazykovou výukou. Zde studovala anglický, německý a ruský jazyk. V současné době všechny tyto jazyky včetně češtiny perfektně ovládá. Při přechodu ze základní na střední školu měla dívka obavy a strach z nového prostředí, z učiva, z toho jak jí budou brát spolužáci a učitelé. Na střední školu kam nastoupila, bylo včetně Nasti 26 dívek a 1 chlapec. Protože ovládala češtinu k nerozeznání od rodilého Čecha, neměla zpočátku problém s včleněním do kolektivu spolužaček, nebyla ničím odlišná. Učivo jí rovněž nedělalo problém a stala se opět nadprůměrnou studentkou, právě i z tohoto důvodu se stala oblíbenou u učitelů. Postupem času spolužáci zjistili, že Nast'a je jediná Ruska v jejich třídě a začali jí vyčleňovat z kolektivu a dělali si srandu z její národnosti, dále pak z její postavy, kterou má velice štíhlou. Nejvíce jí vyčleňovali průměrné až podprůměrné spolužačky, které jí pravděpodobně záviděly oblibu u kantorů. Ve třídě měla celé 4 roky studia jen jednu opravdovou kamarádku, která jí vždy pomohla a podpořila, kvůli tomu, že se s Nast'ou bavila, i jí začaly dívky vyčleňovat. Jediný chlapec ve třídě s Nast'ou a její kamarádkou také vycházel velice dobře, asi právě proto, že i on byl odlišný díky svému pohlaví. Kolektiv v této třídě nebyl dle Nasti dobrý, třída byla rozdělena na skupiny, platilo zde pravidlo, kdo se odlišuje, tak nezapadne mezi ostatní. V průběhu studia spolužačkám pomlouváním a vtípkování na účet Nasti zevšednělo a přestalo být tak intenzivní. Spolužačky se často pomlouvaly mezi sebou, někdy došlo i k několika fyzickým konfliktům, ale nikdy ne v souvislosti s Nast'ou. Ke konci studia se již téměř s každou spolužačkou bavila, ale měla k nim určitý odstup a nikdy si se spolužačkami nevytvořila

vřelé vztahy. Nyní nemá Nast' a zájem sejít se svou středoškolskou třídou, stýká se jen s jednou spolužačkou a jediným spolužákem. Na Čechy nezanevřela a má mezi nimi spoustu přátel. V současné době dívka studuje na VOŠ, je sebevědomá, inteligentní, působí velice vřelým dojmem. S rodiči má dobré vztahy a se sestrou vychází výborně.

Oksi – Je narozena roku 1989 v Rusku, kde navštěvovala 6 let základní školu, byla průměrnou žačkou. V roce 2000 se přistěhovala do Čech, kde nastoupila do 6. třídy základní školy. Rovněž jako její sestra, se musela naučit českému jazyku a to od základů. Jazyk se naučila dobře a byla průměrnou studentkou. Chtěla pomáhat lidem, a proto si po deváté třídě základní školy zvolila obor Zdravotní asistent na SZŠ. Při přechodu na střední školu neměla obavu z budoucích spolužáků, tušila, že budou podobně založeni jako ona, ale měla obavu z učiva a z kantorů. V době kdy přestoupila na střední školu, již ovládala češtinu perfektně. Ve třídě bylo včetně Oksi 30 dívek a žádný chlapec. Zpočátku nikdo nevěděl, že je Oksi Ruska, ale brzy to spolužačkám sama řekla. Žádná ze spolužaček s tímto faktem neměla problém a nikdo si po celou dobu studia z její národnosti, ani z ní samotné nedělal srandu. Ve třídě byl dobrý kolektiv a Oksi zde měla i svou skupinu nejlepších kamarádek. Nikdy nepocítila, že by se k ní někdo choval ve třídě odlišně a do třídy skvěle zapadla. V učení byla průměrná až lehce podprůměrná, ale díky jejímu slušnému chování jí měli kantoři rádi. Na konci prvního ročníku dělala opravné zkoušky z biologie, nebylo to z důvodu jazykové bariery, ale z nedostatku vědomostí. Zkoušky zvládla a postoupila do dalšího ročníku. Nyní studuje na VOŠ a na stření školu velice ráda vzpomíná, se spolužačkami je stále v kontaktu a pravidelně se s nimi stýká. S rodiči má skvělé vztahy a je velkou oporou své mladší sestře.

Dimo

Rodiče žijí ve spokojeném manželství, dokazuje to i narození Dimova ročního bratra. Otec se přestěhoval do České republiky jako první v roce 1996 a začal zde podnikat, V Rusku neměl takové příležitosti k podnikání jak V ČR. V roce 2001 se přestěhovala do ČR i matka s Dimem a začala zde pracovat jako překladatelka.

Dimo je narozen roku 1994 v Rusku, kde začal také navštěvovat 1. třídu základní školy, nestihl dokončit ani první rok a stěhoval se za otcem do ČR. Zde opět nastoupil do

1. třídy základní školy. Již před stěhováním do Čech, ho matka začala učit česky, tudíž neměl s nástupem na ZŠ žádný problém, učivo zvládal velice dobře, jazyk mu nedělal potíže. Stal se nadprůměrným studentem, rodiče dbali na jeho výchovu a vzdělání, doma měl pevný režim a musel se pravidelně učit a ve škole dobře prospívat. V deváté třídě matka rozhodla, že Dimo půjde studovat obor Asistent zubního technika, Dimo se na tomto rozhodnutí příliš nepodílel, ale nakonec byl s oborem spokojen. Ve třídě ve které bylo 23 děvčat a 7 chlapců, si našel rychle kamarády, hlavně mezi chlapci, ale ani komunikace s děvčaty mu nedělala problém. Dimo mluví perfektně česky a je velice příjemné povahy, ve třídě je oblíbený, spolužákům pomáhá a některé i doučuje. Žije na internátě se třemi dalšími spolužáky. Na internátě má přátele nejen mezi spolužáky, ale i mezi chlapci z jiných škol. Dimo má u přátel respekt, je to velice dominantní chlapec a velký sportovec, věnuje se bojovému umění, nikdy tohoto umění nemusel využít jinde, než v tělocvičně. Chlapci ho respektují a u dívek má velkou oblibu díky své milé povaze. Dimo je mluvčím třídy a vůdcem, při společných třídních rozhodnutích, má on poslední slovo, je přirozenou autoritou. U učitelů je oblíben, díky své aktivitě v hodinách, je nadprůměrný student. Rodiče opět velmi dbají na jeho vzdělávání a výchovu, často do školy volají a kontrolují ho. V budoucnu chce studovat VŠ případně VOŠ. V ČR chce zůstat, má zde mnoho přátel a v Rusku se s nikým nestýká. V současné době si vyřizuje české občanství.

Sebastian

Jeho rodiče jsou manželé již řadu let. Otec se nejprve odstěhoval na pár let do Německa, po rozpadu Sovětského svazu se vrátil do Ruska a před dvanácti lety se odstěhoval do ČR. Otec nyní pracuje v Čechách jakou vedoucí pracovník a matka zde podniká. Sebastian má mladší sestru, která zde studuje ZŠ.

Sebastian je narozen roku 1993 v Německu, zde žil 4 měsíce a vrátil se s matkou do Ruska. V Rusku studoval 8 let na ZŠ, žil tam pouze s matkou. Když měl nastoupit do deváté třídy, otec chtěl, aby se rodina přestěhovala za ním do Čech. V ČR nastoupil Sebastian do 8. třídy základní školy. Ve škole se učil průměrně, měl problém s českým jazykem. V deváté třídě se rozhodl pro obor Asistent zubního technika, ten se bohužel neotvíral a tak se rozhodl jít na rok na Obchodní školu, kde se snažil zlepšit češtinu. Ve třídě měl téměř samé sportovce, které škola moc nezajímala, a proto se učení nevěnovali, jak sám Sebastian říká, ani on se škole příliš nevěnoval, ale i tak byl průměrným

studentem. Ve třídě byl třídním šaškem a spolužáci ho měli rádi kvůli jeho vtipům, kterými občas narušoval výuku. Stále měl problém s českým jazykem a i s učitelkou češtiny. Podle Sebastiana ho učitelka češtiny neměla ráda a ani jeho třídu, často s nimi prý mluvila vulgárně a nerespektovala je. V pololetí z češtiny propadl a s ním půlka třídy. Sebastian měl také problém s učitelkou na praxi, stal se totiž rebelem a neustále učitelku provokoval vtipy, díky kterým stoupal v oblíbě u spolužáků. Tyto vtipy zjevně provozoval právě kvůli tomu, aby se stal oblíbeným. Ve třídě měl 7 dívek a 11 chlapců, měl zde také spolužačku Rusku Natašu, která stejně jako on přestoupila na obor Asistent zubního technika. Po odchodu z Obchodní školy, stále udržuje kontakt s některými spolužáky, ale pouze s chlapci. Do 1. ročníku na SZŠ nastoupil Sebastian až v polovině září, byl na dovolené v Rusku. Nataša již ve třídě znala všechny spolužáky a tak s nimi Sebastiana seznámila, díky ní se velice snadno včlenil do kolektivu. Ve třídě bylo 23 chlapců a 7 dívek. Sebastian se nejvíc bavil se spolužákem, se kterým seděl v lavici a později se všemi chlapci ve třídě. Opět začal dělat o hodinách i o přestávkách vtipy a zase se stal třídním šaškem. Na této škole již nebyl tak drzý, jako na škole předchozí a své vtipy nepřeháněl, protože mu na studiu záleželo. Mezi spolužáky je hodně oblíbený. Učitelé ho mají také rádi, v hodinách je aktivní, občas vyrušuje výuku, ale zase se vše snaží dohnat vědomostmi. Na této škole je průměrným studentem. V českém jazyce má stále problém, ale má velice tolerantní učitelku a chodí na doučování. Sebastian si rád dělá legraci ze svých spolužáků a oni mu to oplácí tím, že si dělají legraci z jeho výslovnosti, tento chlapec si ale umí udělat legraci i sám ze sebe a proto mu to nevadí. Sebastian chce v ČR ještě vystudovat VŠ nebo VOŠ a pak se vrátit zpět do Ruska, kde má mnoho přátel. Jeho rodiče chtějí zůstat v ČR.

Kent

Rodiče jsou manželé již řadu let. Otec přišel do Čech před sedmnácti lety kvůli dobré pracovní příležitosti a nyní zde podniká. Matka je v současné době na mateřské dovolené.

Kent se narodil v Rusku v roce 1991, zde žil 4 roky s oběma rodiči, pak už jen s matkou, protože se otec odstěhoval do ČR. Když navštěvoval druhou třídu ZŠ, tak se matka odstěhovala do Čech za otcem. Chlapec zůstal v Rusku u babičky až do roku 2002, kdy si ho rodiče vzali do ČR. Zde nastoupil do šesté třídy ZŠ. Zpočátku měl problém s češtinou, ale postupně vše dohnal. Byl velice chytrý na matematiku a jazyky. Protože byl

talentovaný a uměl hezky kreslit, tak se v deváté třídě rozhodl jít na obor Asistent zubního technika. Nastoupil do třídy, kde bylo 5 chlapců a 25 dívek. Ve třídě byl jediný cizinec, ale neměl s tím problém, česky mluvil skvěle a byl hodně empatický, proto si začal utvářet ve třídě vztahy jako první, dokonce spolužáky seznamoval mezi sebou. Spolužáci ho měli rádi a trávili s ním čas i mimo školu. Byl oblíbený u učitelů matematiky a jazyků, tyto předměty ho velice bavili a dával to svými vědomostmi jasně najevo. Měl problém s třídním učitelem, kterého měl i na praktické vyučování. Tento problém nebyl z důvodu národnostního, ale protože Kent byl zpočátku rebel a měl neomluvené hodiny. Postupem času se Kent uklidnil, na škole mu začalo záležet a i vztah s třídním učitelem začal být lepší. Kent se v současné době připravuje na maturitu a chce zkusit studium na VŠ případně na VOŠ. Do Ruska se vrátit nechce, v Čechách také nechce zůstat, po studiu by se chtěl odstěhovat do Anglie. Jeho rodiče chtějí žít v ČR.

Komentář:

Musím zmínit, že jsem obeznámena s povahami těchto studentů z pohledu kantora, protože všechny znám osobně, většina navštěvují obor Asistent zubního technika a já měla tu možnost je vyučovat.

Z kazuistik vyplývá, že téměř všichni studenti přišli na střední školu a měli osvojený český jazyk. Sebastian byl jediný, který měl mírný problém kvůli jazyku s výukou, ostatní studenti problém neměli. Dále se dá usuzovat, že jazyková bariéra u těchto studentů nehrála v začlenění se do kolektivu školní třídy žádnou roli. Je to jistě dáno i tím, že čeština je ruštině velmi podobná a studenti Rusové si jí rychle osvojili. I přesto, že Sebastian češtinu ovládal nejhůř, byl u spolužáků ve velké oblibě.

Na tom jak se student dokáže začlenit na střední školu má velký podíl i to jaká skupina spolužáků se ve třídě sejde a zda vytvoří dobrý kolektiv. V případě Nasti kolektiv nebyl dobrý a ona se včlenit nedokázala, můžeme pouze spekulovat, zda to bylo tím, že byla Ruska, protože dle Nasti se do kolektivu nedokázalo včlenit více spolužáků, kteří byli národnosti české. Naopak Oksi měla dobrý kolektiv a včlenila se snadno.

Důležitým faktorem adaptace je i to jak dokáže člověk působit na druhé, zda je přirozenou autoritou, zda je druhým sympatický apod. S včleněním se do kolektivu neměl

problém Dimo, protože byl přirozenou autoritou, Sebastian neměl problém, protože si ho všichni oblíbili díky jeho extrovertní povaze, Kent se včlenil snadno díky své přátelské povaze. Nast'á měla problém možná proto, že byla introvertní povahy, ale také jí ostatní dívky mohly závidět hezký vzhled a skvělé školní výsledky.

Velice zajímavým aspektem, který z kazuistik vyplývá, že studenti ruské národnosti jsou vždy nějakým způsobem výraznými osobnostmi třídy, buď jsou vůdčí osobností, exhibicionistou, či jsou velmi temperamentní, a až na jednu výjimku Nast'u si lze všimnout, že jsou vždy ve velké oblibě u ostatních spolužáků.

Díky kazuistikám je také patrné, že většina studentů a většina členů jejich rodin si vyřizuje české občanství, protože jsou v ČR spokojeni, mají zde přátele a chtějí naši zemi přijmout za svou vlast.

5.4.2 KAZUISTIKY STUDENTŮ VIETNAMSKÉ NÁRODNOSTI

Giang

Rodiče žijí v harmonickém manželství, Giang je jediné dítě, narozené v pozdním věku manželů, což je podle Giang u Vietnamců neobvyklé. V roce 1989 se přestěhoval otec rodiny do Čech v rámci spolupráce ČSR s Vietnamem. Dcera s matkou se přistěhovali v roce 1993. Rodiče začali v České Republice podnikat jako trhovci. Rodiče se v roce 2007 vrátili do Vietnamu, dcera zde zůstala sama.

Giang je narozena roku 1983 ve Vietnamu, kde navštěvovala 2 třídy základní školy. První dva roky v Čechách, měla soukromého učitele a věnovala se jen studiu českého jazyka. V devíti letech nastoupila do druhé třídy základní školy. V začátcích měla problémy s jazykem, vynikala však v matematice. Až na konci 1. stupně základní školy pokročila v českém jazyce. Na druhém stupni ovládala češtinu jako rodilí mluvčí. S žádným předmětem neměla problémy, pouze tělesná výchova pro ni byla náročná. V deváté třídě si podala přihlášku na Obchodní akademii s rozšířenou výukou jazyků. Hlavním důvodem studia na této škole bylo přání rodičů a také skvěle ovládala německý a anglický jazyk, proto toho chtěla využít. Třída se skládala z 27 žáků, z toho zde byli 3 chlapci. Giang neměla problémy s včleněním se do kolektivu. Všichni spolužáci se mezi sebou rychle spřátelili. Mnoho spolužaček ze třídy, žilo na internátě a některé bydlely s Giang na pokoji. Zjevně díky tomu zjistily, že se Giang ani v soukromém životě nijak neliší a měly velice dobré vztahy. Po škole spolu trávili mnoho času, nejen na internátě, ale i v restauračních zařízeních. Ve třídě panovala přátelská atmosféra. Studentka byla jediná

Vietnamka studující na škole. Mezi žáky a pedagogy byla oblíbená. Všechny předměty zvládala bez problémů a nepotýkala se s žádnými osobními problémy. Úkoly splňovala včas, spolužákům pomáhala s učením. Odmaturovala s vyznamenáním. V současnosti studuje distančně vysokou školu. Žije s českým přítelem. Má mezi Čechy mnoho přátel, se spolužáky je stále v kontaktu. Giang se nestýká s nikým ze své komunity. Za rodiči byla ve Vietnamu v roce 2009. Má v plánu s přítelem založit rodinu a nehodlá se do své vlasti vrátit. Vyřizuje si také žádost o české občanství.

Cuong narozen 1989

Rodiče se rozvedli po deseti letech manželství. Cuong je nejmladší dítě, má starší sestru a staršího bratra. Po rozvodu se matka odstěhovala s dětmi do Čech. V roce 1996, kdy se odstěhovali, bylo Cuongovi 7 let. Matka zde začala podnikat a nyní vlastní obchod s potravinami. Bratr se sestrou pracují jako kuchaři v rychlém občerstvení. Nikdo se s otcem nestýká. V Čechách chodili všichni sourozenci do kurzů češtiny.

Ihned po příjezdu do Čech, Cuong nastoupil do 1. třídy základní školy. Od začátku měl ve škole problémy. Češtinu se mu nechtělo učit a dělalo mu problémy rozumět. Ve třídě se dětem stranil. S těžkostmi však základní školu dokončil a byl přijat na střední průmyslovou školu. Školu si volil sám, protože ho bavila fyzika a chemie. Na střední školu nemá dobré vzpomínky. Do kolektivu, kde bylo 30 chlapců, nezapadl. Ve škole neměl žádného kamaráda. Spolužáci ho považovali za podivína. Smáli se jeho výslovnosti, měli na něj rasistické narážky a posmívali se jeho národnosti. Kvůli své malé a hubené postavě byl častým terčem posměchů. Ve škole byla parta chlapců, kteří ho neustále šikanovali. Spolužáci ho nebránili, jen tomu přihlíželi, protože sami měli strach. Cuong začal chodit za školu. U učitelů také nebyl zvláště oblíbený, protože se často potýkal s rvačkami a měl mnoho zmeškaných hodin. Nejraději trávil čas ve své komunitě, kde měl mnoho kamarádů. Stále přemlouval matku, aby se mohl do Vietnamu vrátit. Ta však situaci vyřešila tím, že ho ve druhém ročníku přemístila do jiné školy, kde nastoupil opět do prvního ročníku. Začal sice do školy dojíždět, ale se změnou byl Cuong spokojen. Poprvé se dostal do přátelského kolektivu a konečně si našel mezi Čechy kamarády. Zpočátku měl sice strach, aby se neopakovalo to, co na předešlé škole, ale spolužáci s ním začali navazovat kontakt jako první a i on se brzo otrkal a začal být přátelský. Ve třídě bylo 24 chlapců a 4 dívky.

Našel si zde dva nejlepší kamarády, se kterými pokračoval ve studiu na vysoké škole. Dobře vycházel i s děvčaty. S jednou navázal bližší vztah, který po střední škole ukončili, avšak zůstali dobří přátelé. Cuong již na nové škole nezažil žádnou šikanu. Ve třídě byl oblíbený, svým spolužákům často radil a doučoval je. Stal se nadprůměrným studentem. Se spolužáky ze třídy trávil čas i mimo školu. Spolužáky navštěvoval i doma. U jejich rodičů byl také oblíbený, díky tomu, že spolužáky doučoval a měl dobré vychování. V současné době již odmaturoval na průmyslové škole a pokračuje dále ve studiu na české univerzitě. Ve volném čase pomáhá své matce s podnikáním a rád tráví čas jak ve vietnamské komunitě, tak mezi českými kamarády. Se spolužáky z druhé střední školy se rád stýká. V České republice chce zůstat, má zde českou přítelkyni.

Hung

Hung vyrůstal do svých 4 let ve Vietnamu, pak se s rodiči přistěhovali do Čech. Rodiče byli vytíženi prací, proto byl Hung z velké části v péči české chůvy, kterou časem nazýval „babičkou“.

Základní školu Hung vystudoval bez problémů, protože ho „babička“ pečlivě připravovala na školní režim. Hung tedy komunikoval výhradně česky, jeho rodiče se doma také snažili mluvit česky, proto vietnamštinu začal ovládat velmi špatně. Po ukončení základní povinné docházky byl přijat na všechny školy, které si sám zvolil. Mohl si vybrat, zda nastoupí na obchodní akademii nebo střední veřejnoprávní školu. Hung si vybral první variantu. Třída, kterou navštěvoval, se skládala z 25 žáků, z toho zde bylo 7 chlapců. Jeho prospěch byl na střední škole výborný, ačkoliv se učení moc nevěnoval. Důvodem byla jeho výborná paměť. Na školní půdě se potýkal s častými konflikty, ani ne kvůli své národnosti, ale spíše kvůli bojovné povaze. Oplýval však organizačními schopnostmi, proto si jej učitelé a spolužáci velmi cenili. Byl přítomen všude, kde se konali důležité školní akce. Oblíbený byl také u děvčat, jak Hung říká, zřejmě je přitahoval díky svému exotickému vzhledu. Na škole měl dobré přátele jak mezi českými chlapci, tak děvčaty a tuto školu dokončil s vyznamenáním. Léto po ukončení střední školy strávil Hung se svým otcem ve Vietnamu, kde navštívil své rodné město. Pobyt zde ho zcela ovlivnil. Uvědomil si, že nic neví o zemi, kde se narodil. Po návratu do Čech se začal učit vietnamštinu, navázal kontakty s vietnamskými přáteli, které poznal během prázdnin a začal se stýkat s krajany žijícími v Čechách. Mezitím se také rozhodl vystudovat vysokou

školu ekonomickou. Studium však na krátkou dobu musel přerušit, protože začal podnikat se svým otcem v oboru cestovního ruchu. V současné době dokončuje poslední ročník na vysoké škole. Neustále se pohybuje mezi Vietnamem a ČR. V cestování si našel oblibu, avšak považuje ČR za svůj domov. Jeho nynějším hlavním zájmem je blíže seznámit Evropany s asijským světem.

Anh

Anh pochází z klasické rodiny vietnamských přistěhovalců. Otec a matka vlastní v Čechách kamenný obchod. Anh a její o rok mladší bratr se narodili v ČR. Byli vychováni v přísných podmínkách. Kromě češtiny se doma museli učit také vietnamsky. Rodiče dětem s češtinou nemohli pomoci, protože ji sami neovládali. Dbali však na to, aby se děti naučili i rodný jazyk.

Na základní škole měla Anh zpočátku průměrný prospěch, k závěru asi 7. ročníku však byla premiant třídy. V průběhu studií si vzájemně s bratrem pomáhali s učivem a měli k sobě velmi úzký vztah. Anh nebyla rozhodnuta jakou školu, by měla studovat, neměla žádné vyhraněné zájmy, ale byla dobrou studentkou, proto si podala přihlášku na gymnázium, kam také byla přijata. Ve třídě bylo 6 chlapců a 15 dívek. Část studentů z její třídy žili na internátní škole, Anh do školy dojížděla, protože chtěla bydlet doma s rodiči. Studentka je velký introvert a jak sama říká, těžko navazuje nové vztahy a s tím měla problém i na střední škole. Učitelé se snažili o její začlenění, ale vždy s neúspěchem. Studenti se jí občas posmívali, ale Anh to příliš nevnímala. Mezi spolužáky měla 3 až 4 kamarádky, ale mimo školu se s nimi nestýkala. I přesto, že se do kolektivu nezačlenila, dokončila tuto školu úspěšně. Po škole pracuje jako servírka v asijském bistro. Mezi Čechy má pouze několik blízkých přátel, jinak se pohybuje spíše ve vietnamské komunitě. Má vietnamského přítele, s kterým plánuje budoucnost. Chce zůstat žít v ČR, protože si myslí, že zde má lepší podmínky k životu, než by měla ve Vietnamu. Zvažuje, že si dálkově vystuduje vysokou VŠ.

Komentář:

Z kazuistik jasně vyplývá, že stejně jako ruští studenti, tak ani vietnamští studenti nemají žádný problém s jazykovou bariérou při přestupu na střední školu. Již před vstupem

na střední školu pilně studují český jazyk a na střední škole jazyk ovládají jako rodilí mluvčí.

Studenti Vietnamci jsou ve většině případů premianty třídy a takzvanými tahouny, kteří ostatním pomáhají ve studiu. Je to zjevně dáno jejich výchovou a kulturou, jsou vedeni ke slušnosti, úctě k druhým a především ke vzdělání.

Problémy s adaptací mají studenti pouze v některých případech, kdy se jako například u Cuonga sešel ve třídě špatný kolektiv, který ho vyčlenil. Jak je, ale patrné tak ve druhé třídě, kam Cuong nastoupil, bylo již vše s jeho začleněním v pořádku. Špatná adaptace i přes veškerou pomoc učitelů, probíhala u Anh, to bylo především zapříčiněno její introvertní povahou.

Vietnamští studenti považují ČR za svou vlast, líbí se jim zde, chtějí zde zůstat a ve většině případů si vyřizují české občanství. Stále u nich přetrvává velké citové pouto k Vietnamu a to i přes to, že se narodili v ČR.

5.4.3 ROZHOVOR S MGR. HANOU ŠVEJSTILOVOU

Paní ředitelka byla seznámena s názvem, obsahem a cílem této bakalářské práce. Byla požádána, aby vyprávěla o studentech cizincích, kteří studují na její škole a aby se v rozhovoru věnovala hlavně jejich začleňování do školy, kolektivu a souvisejícím faktorům s tímto tématem. Otázky paní Mgr. Švejstilové kladeny nebyly, celý rozhovor probíhal jako spontánní vyprávění a byl zaznamenán jako doslovný přepis.

„Na naší škole přijímáme studenty cizince, úplně stejným způsobem jako studenty české národnosti a však podle §20 školského zákona číslo 561/2004 je u cizinců možné součást přijímací zkoušky český jazyk vypustit. Na naší škole v současnosti studuje zhruba 5% studentů cizinců, převážně vietnamské a ruské národnosti. Co se týče adaptace na školu, kde jsou převážně tedy čeští studenti, tak u těchto národností nevidím žádný rozdíl při adaptaci, mám však zkušenost, že vietnamští a ruští studenti jsou většinou nejlepšími studenty ve třídě. Paradoxně vyhrávají češtinářské olympiády, mívají nejlepší SCIO testy a podobně. Za dobu dvanácti let co působím na této škole, ať už jako učitelka či ředitelka, jsem se setkala dvakrát s problémem, co se týče jazykové bariéry. Jednou to byl student z Dagestánu, byl v ČR pouze dva roky, měl tedy horší znalost češtiny, kterou se ale doučil, a školu po čtyřech letech úspěšně dokončil. Ve druhém případě to byla studentka z Ruska, ta bohužel češtinu neovládala vůbec, ale dohodla jsem se s ní, že rok bude studovat češtinu a pak teprve zkusí jít k přijímacímu řízení. Slečna se jazyk doučila a na školu se skutečně

dostala. Podle mého názoru se na střední školu odváží jít pouze dítě, které česky rozumí a pokud má nějaké nedostatky, většinou tyto děti mívají soukromého učitele. V čem jsou trochu rozdílní, tedy v pozitivním slova smyslu tak v tom že studenti cizinci mají snahu studovat, jsou ukáznění, je vidět že jsou asi z té rodiny připravováni na to, že vzdělání má hodnotu, uvědomují si to víc, než naše děti. A řekla bych, že vietnamští studenti jsou ještě o stupeň výše než ostatní, kupříkladu teď ve čtvrtém lyceu je jediná studentka co má samé jedničky a je to Vietnamka. Za tu dobu co jsem tady, se mi nikdy nestalo, že bych posílala neprospěch vietnamskému dítěti, ruským a českým dětem občas neprospěch posílám. Vietnamské děti jsou opravdu jedny z nejchytřejších, nejšikovnějších, mají úctu k starším, hodně si je chválí i na praxích v nemocnici, mám je opravdu ráda. Komunikace s jejich rodiči je trochu jiná než s rodiči českých studentů. Od oka bych mohla říct, že asi 80% rodičů neumí česky. Pokud komunikuji s rodiči Rusy, tak mám tu výhodu, že umím jejich jazyk a domluvíme se. Rodiče Vietnamci umí česky většinou pár slov, většinou nám při komunikaci dělá jejich dítě tlumočnicka. Když mluvím o studentech vietnamské národnosti, měla bych ještě zmínit, že mám pocit, že rozdíl mezi Rusy a Vietnamci vidím hlavně v tom, že studenti z Vietnamu se nás více snaží seznámit se svojí kulturou. Ruské děti tuto potřebu nemají, jsou buď z bohatých rodin a Karlovy Vary berou za svoje, možná se až mírně vytahují nebo naopak splývají s davem. Vietnamské děti mají hodně často potřebu ukázat, jak žijí. Například tady máme slečnu, která právě maturuje a ta opakovaně nabízela Vietnamský den, kdy uvařila jídlo, pustila jejich hudbu, vyprávěla o Vietnamu, o jejich zvycích apod., právě proto bych řekla, že takovou tu národní hrdost mají Vietnamci větší. Nebo jedna slečna Vietnamka měla moc hezkou práci o chemických bojových prostředcích, které se používali ve Vietnamu, dokázala o tom ve svých osmnácti letech tak vyprávět, že mě to úplně vzalo za srdce a docela jsem si i díky ní rozšířila vědomosti. Tato slečna je sice v ČR od narození, ale v té práci bylo vidět, jak má k Vietnamu blízko, vzpomínám si, jak měla slzy v očích, když o tom všem vyprávěla. Ještě bych řekla, že co je možná takové specifikum zdravotnické školy, tak že sem chodí hodně studovat děti, které jsou jinak sexuálně orientované, nikdy jsem se nesečkala s tím, že by je někdo perzekuoval, nebo jim ubližoval, či šikanoval a to se nikdy nestalo ani v případě studentů cizinců. Naopak bych řekla, že studenti cizinci jsou takový tahouni třídy, kolikrát jsou i vůdčími osobnostmi třídy. Řekla bych, že to, že máme tak přátelské a tolerantní děti je i hodně zapříčiněno tím, že se zde hodně učí o psychologii, o tom jak komunikovat s pacientem a naši studenti tím pádem dokážou přemýšlet o tom, co dělají. Zkrátka jsem zde nikdy nezaznamenala nějaké

rasistické narážky nebo celkově ušklíbání se ostatním. Občas se i zde stane, že si některá děvčata takzvaně vjedou do vlasů, ale ne z národnostních důvodů. Dokonce nám zde na škole působí i učitel latinář, který je kněz a vede zde kroužek náboženství. Ten se otevřeně se studenty baví a rozebírá nejrůznější náboženství a vysvětluje jim příčiny konfliktů, ty děti co toto zajímá, si vše srovnají v hlavě a ty které to nezajímá, ty zas nemají důvod se jim smát. Tudiž bych řekla, že ani z důvodů jiné víry, zde na škole nemají studenti žádné konflikty či problémy. Poslední věc co bych mohla říct, je že pokud by to studenti cizinci potřebovali, snažili bychom se, vyjít jim maximálně vstříc, ale oni opravdu se začleněním na naší škole žádný problém nemají a ze zkušenosti z naší školy si myslím, že začlenění studenta cizince do kolektivu trvá a probíhá úplně stejně jako u studentů české národnosti.“

Komentář:

Z rozhovoru paní ředitelky jasně vyplývá, že studenti cizinci při adaptaci na střední školu, nemají v podstatě žádný problém s jazykovou bariérou, což se potvrdilo i v kazuistikách. Jsou již natolik dobře jazykově vybaveni, nebo se jazyk opravdu rychle a kvalitně doučí.

Dále co je specifické pro studenty Rusy, jsou jejich dominantní povahy a to, že se dokážou bez problému ve třídním kolektivu prosadit a bývají vůdci třídy.

Oproti tomu Vietnamci zase bývají nejúspěšnějšími studenty s výbornými studijními výsledky. Velice specifické pro ně je, že chtějí být součástí ČR, ale i přesto mají vztah ke své vlasti Vietnamu a snaží se o přiblížení jejich kultury i nám Čechům. Dále jsou tolerantní, přátelští a do kolektivu se velice rychle adaptují.

Jak paní ředitelka řekla, škola by se snažila studentům při jejich adaptaci vyjít vstříc, ale oni žádnou pomoc nechtějí a zjevně ani nepotřebují.

ZÁVĚR

Cílem této práce je v teoretické části zpracovat různé faktory, které mohou ovlivňovat adaptační proces u studentů cizinců na středních školách, dále pak vysvětlit, co to adaptační proces je a jakým způsobem se cizinci mohou adaptovat. S přechodem na střední školu souvisí i adolescence, která je zde taktéž zpracována a je poukázáno, co všechno může studentům pomoci či naopak ublížit v adolescentním věku při adaptaci na střední škole. Nedílnou součástí práce o cizincích je i nastínění povah a kultury dvou národů, kterým se tato práce věnuje a to Rusům a Vietnamcům.

Cílem praktické části je zpracování kazuistik studentů cizinců a díky tomu zjistit, co je specifické v jejich adaptačním procesu a to zvláště u Rusů a zvláště u Vietnamců. Aby na výsledky nebylo hleděno pouze z pohledu studentů, je zde zpracován rozhovor s paní ředitelkou, která zde popisuje, jak vidí specifika adaptačního procesu ona, a co si myslí, že je pro který národ typické.

Za praktický přínos práce lze považovat zjištěná fakta, která se potvrdila jak z pohledu studentů cizinců, tak z pohledu paní ředitelky, především to, že na střední škole v podstatě nehraje žádnou roli jazyková bariera.

RESUMÉ

Práce se dělí na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se zprvu zabývá různými faktory, které mohou ovlivnit začleňování minority mezi majoritu. Dále pak se věnuje samotné adaptaci a různým možnostem a způsobům začlenění. V práci nebylo opomenuto ani to, že s adaptací studentů cizinců úzce souvisí i adolescence a jejich přechod na střední školu v tomto poněkud kritickém období. Poslední kapitola teoretické části se věnuje cizincům ruské a vietnamské národnosti a snaží se přiblížit jejich národní identitu a případné zvyky.

Praktická část se věnuje kazuistikám jednotlivých studentů cizinců jak ruské tak vietnamské národnosti, které jsou následně shrnuty a vyhodnoceny v komentáři. Dále pak je zde obsažen autentický rozhovor s paní ředitelkou Mgr. Hanou Švejstilovou, která vypráví o zkušenostech se studenty cizinci na SZŠ a VOŠZ v Karlových Varech.

Resumé

This document consists of two parts – theoretical and practical. Theoretical part has these four segments: Firstly, it's focused on the influence of integration a national minority into a majority. Secondly, it's focused on the adaptation process and different options or ways of the integration into a majority. Thirdly, it's taken into consideration that the maturing of students and their transition to high school is closely related to their adaptation process in this somewhat critical time of their life. Lastly, it's focused on foreigners from Russia and Vietnam and on describing to their national identity and cultural habits.

Practical part is about case history of single Russian or Vietnamese foreign students and its subsequent summary and evaluation. There's also attached and authentic interview with the head teacher Mrs. Mgr. Hana Švejstilová talking about her experiences with foreign students at SZŠ and VOŠZ in Carlsbad.

POUŽITÉ ZDROJE**LITERATURA**

BOBYSUDOVÁ, Ludmila, PIKALOVÁ HERNANDEZOVÁ, Julie. *Cizinec a vzdělávání v České republice*. Praha: OPU - Organizace pro pomoc uprchlíkům. 47 s. ISBN 8023947419, 9788023947410. www.opu.cz

HAVLÍK, Radomír, KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011. 176 s. ISBN 978-80-262-0042-0

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. 280 s. ISBN 80-246-0030-7

JEDLIČKA, Richard. *Výchovné problémy s žáky s pohledu hlubinné psychologie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 248 s. ISBN 978-80-7367-788-6

KOLEKTIV AUTORŮ. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. 1.vyd. Praha: Meta, 2011. 76 s. ISBN 978-80-254-9175-1

LEONTIYEVA, Yana, VÁVRA, Martin, a kol. *Postoje k imigrantům*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2009. 122 s. ISBN 978-80-7330-173-6

MORGENSTERNOVÁ, Monika, ŠULOVÁ, Lenka, a kol. *Interkulturní psychologie Rozvoj interkulturní senzitivity*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 220 s. ISBN 978-80-246-1361-1

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny: její vývoj, teorie a základní problémy*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 250 s. ISBN 80-85850-75-3.

ORVIN, H. George. *Dospívání – Kniha pro rodiče*. 1.vyd. Praha: Grada, 2001. 180 s. ISBN 80-247-0124-3

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 200 s. ISBN 978-80-247-3069-1

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2010. 224 s. ISBN 978-80-7367-709-1

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. 263 s. ISBN 80-7254-866-2

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum uvedení do teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995. 132 s. ISBN 80-7184-132-3

RADOSTNÝ, Lukáš, a kol. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. 1. vyd. Praha: META, 2011. 76 s. ISBN 978-80-254-9175-1

SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2685-4

SKUPINA AUTORŮ. *Multi kulti menšiny v ČR*. 1. vyd. Olomouc: Arpok, 2009. 152 s. ISBN 978-80-254-5583

SLAVÍK, Jan. *Hodnocení v současné škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 192 s. ISBN 80-7178-262-9

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 200 s. ISBN 80-7178-648-9

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. 280 s. ISBN 978-80-7367-182-2

ZÍKOVÁ, Tereza, a kol. *Bedekr sociálním znevýhodněním pro učitele středních škol*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. 164 s. ISBN 978-80-261-0054-6

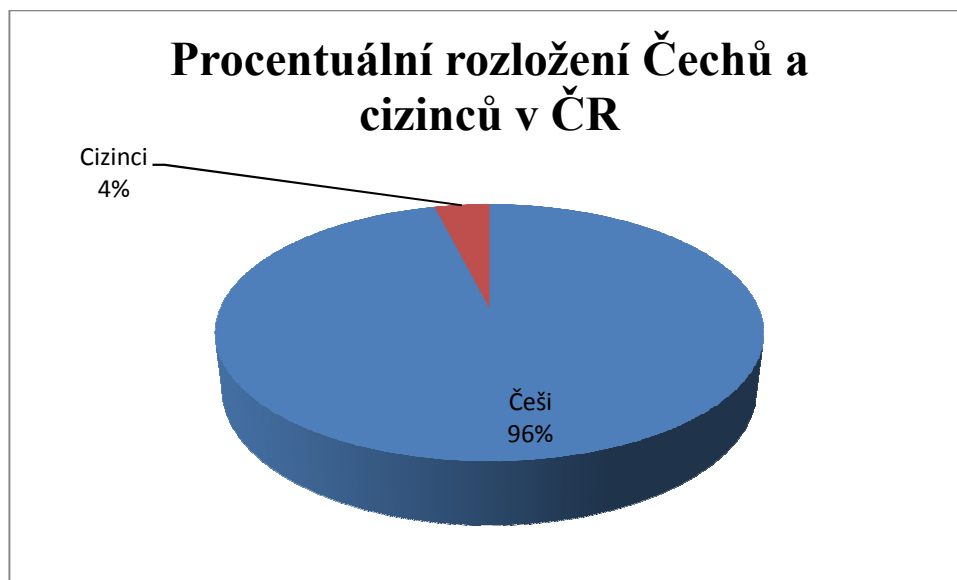
ELEKTRONICKÉ ZDROJE

[1]. NESEHNUTÍ. *Společně k rozmanitosti* [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z WWW: <http://spolecnekrozmanitosti.cz/informace/>

[2]. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci: Počet cizinců* [online]. [cit. 2012-04-21]. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001

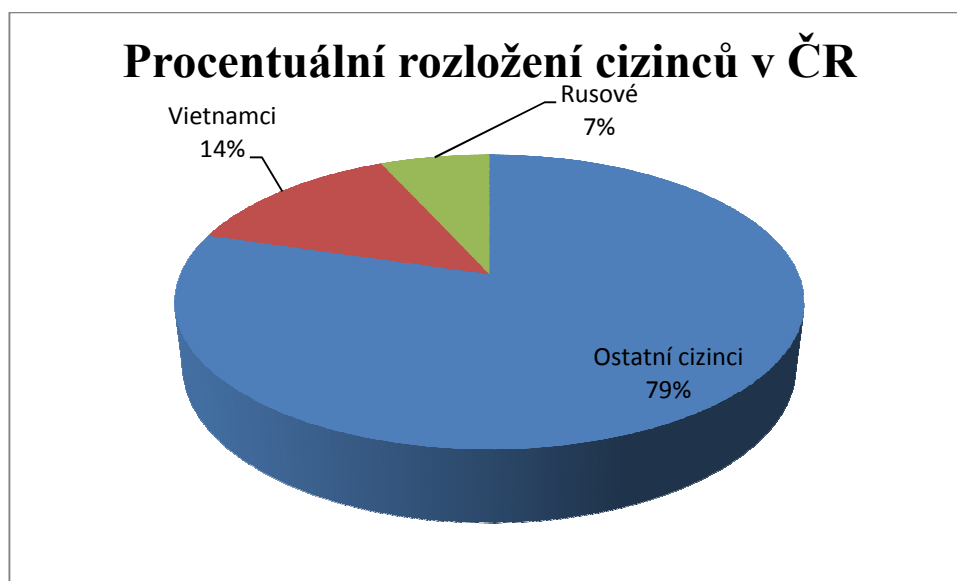
PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1

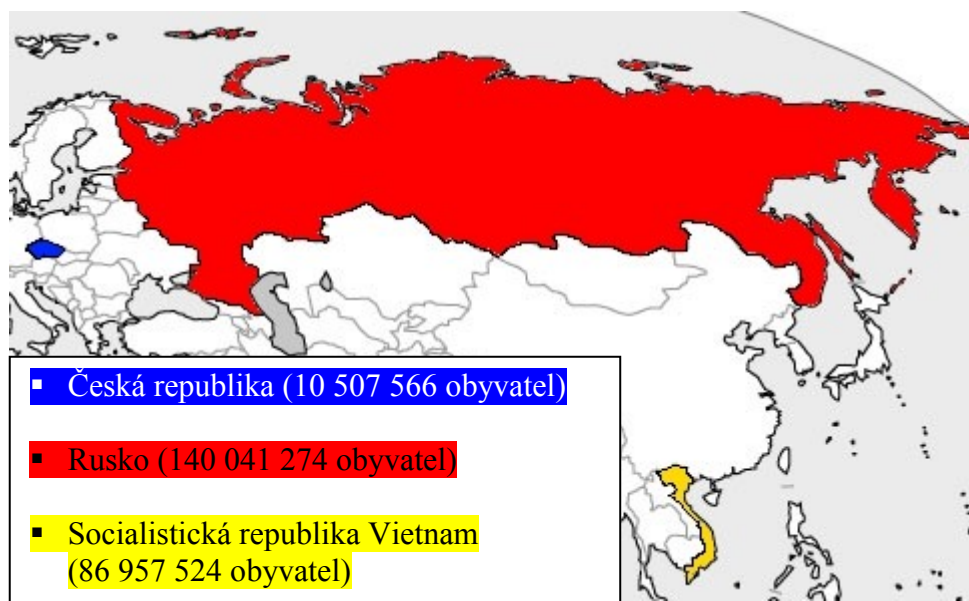
Procentuální graf

PŘÍLOHA Č. 2

Procentuální graf

PŘÍLOHA Č. 3

Mapa rozlohy ČR, Ruska a Vietnamu, včetně počtu obyvatel

PŘÍLOHA Č. 4

Paní ředitelka Mgr. Hana Švejtilová